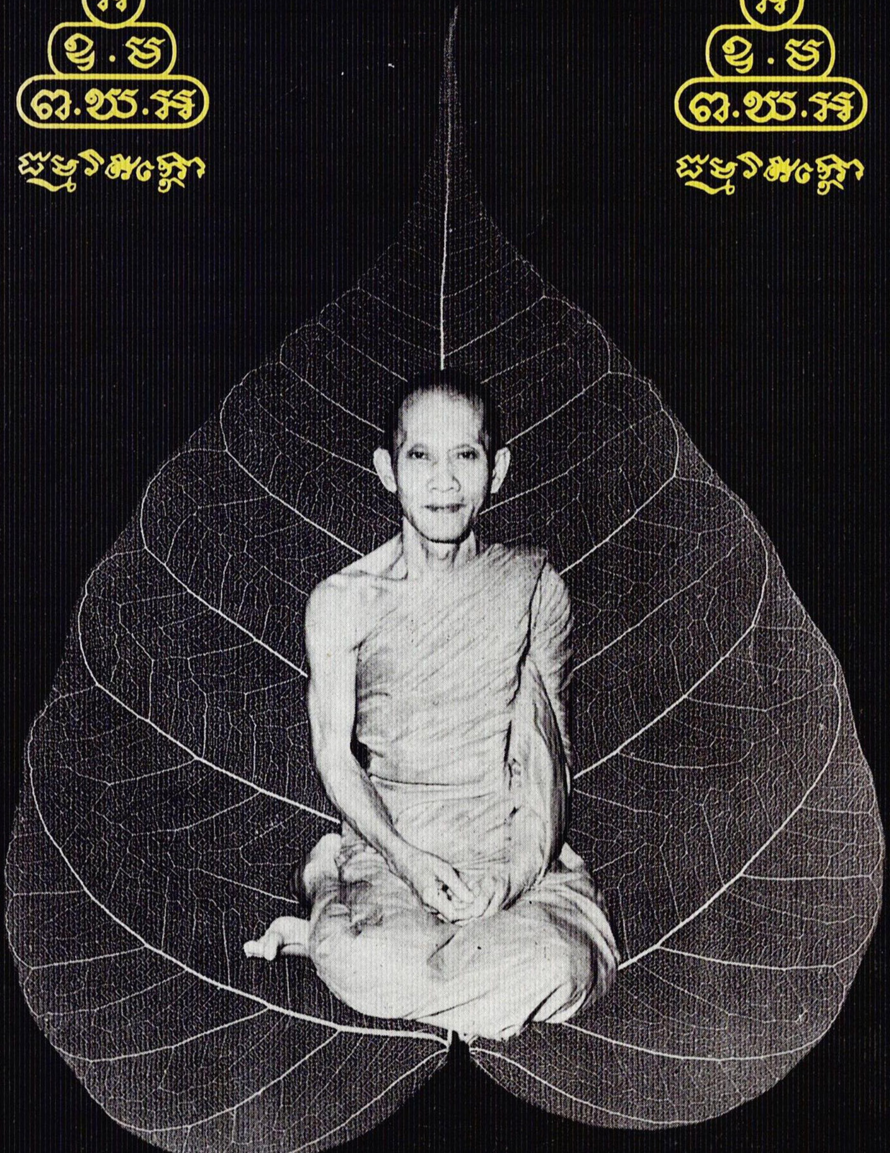

ท่านเจ้าคุณนรรัตนราชมานิต ธมฺมวิตกฺโก

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

เพื่อบูชาพระคุณ ท่านเจ้าคุณนรรัตนราชมานิต

ธมฺมวิตกฺโก ภิกขุ

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

อานิสงส์ของการแจกหนังสือธรรมะเป็นทาน

1. กรรมเวรจากอดีตชาติจะได้ลบล้าง
2. หนี้เวรจะได้คลี่คลาย พ้นภัยจากทะเลทุกข์
3. โรคภัยไข้เจ็บจากเจ้ากรรมนายเวรจะพ้นไป
4. สามีภรรยาที่แตกแยกจะคืนดีต่อกัน
5. วิญญาณของเด็กที่แท้งในท้องจะได้ไปเกิดใหม่
6. กิจการงานจะราบรื่นสมความปรารถนา
7. บุตรจะเฉลียวฉลาดเจริญรุ่งเรือง
8. บารมีคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข
9. พ่อแม่จะมีอายุยืน
10. ลูกหลานเกเรจะเปลี่ยนแปลงเป็นคนดี
11. วิญญาณทุกข์ของบรรพบุรุษจะพ้นจากการถูกทรมานไปสู่สุคติ

โอวาท

ของ

ท่าน ธมฺมวิตกฺโก

วัดเทพศิรินทราวาส

รายชื่อผู้สร้างธรรมทาน

1. อาจารย์ สุธีพงศ์ - คุณรุจาภา - คุณศรุดา สถานนท์ชัย
2. ครอบครัว สุรสุขภูมิ - คุณสุภิญญา - คุณธวัช ประสมทอง
3. คุณดวงดาว - คุณยศสันต์ - ด.ญ.ประกายรัตน์ เฉลิมพรพงศ์
4. คุณสหจักษณ์ - คุณอุรัสยาน์ ธัญพลภัทร และครอบครัว
5. พันเอก ประวัฒิ - คุณบวรพรรณ์ ไชยสุกุมาร - คุณมลิวัลย์ รังสยาธร
6. คุณพ่อทองหล่อ อ้นหอม
7. พันเอก เทอดชัย - คุณลักขณา นิยม
8. พันเอก กิตติชัย - คุณนฤมล วงศ์หาญ
9. คุณวรินทร หาญจตุภูมิ และครอบครัว
10. คุณมนัส - คุณกานต์สิรี เลี้ยงชีพ
11. คุณศุภรดา หาญวิทยสกุล
12. คุณสิรวิชญ์ ก่ออิฐ
13. คุณปทิตตา ละออเอี่ยม
14. คุณลินดา สุวรรณเกสร์ และครอบครัว
15. คุณธงทอง - คุณปวันรัตน์ วัฒนกุล
16. คุณคมจิต - คุณสุนทรี - คุณภัทรภร - คุณกฤษฎ์ - คุณสิปปภาส ทองเอกรัตน์
17. ครอบครัว เผ่าศรีเจริญ - ครอบครัว ศรีคำวัง - ครอบครัว ธเนศเศรษฐ์
18. คุณวรัทยา โกมลจินดา
19. คุณหงษ์ - คุณอมรรัตน์ ตั้งสมบูรณ์
20. คุณรวี สุวรรณนุช
21. คุณอิสรีย์ วรทานมงคลชัย และเพื่อน
22. คุณศุภานัน - ด.ญ.ธนาภา สุรารัตน์
23. คุณพิมพร - คุณณภัทร - ด.ช.อธิศกฤษฎ์ เสตถากร
24. คุณวรพจน์ - คุณประพีร์ - คุณธนภัศร์ ไพศาลสกุลชัย

โอวาท

ของ

ท่าน ธมฺมวิตกฺโก

วัดเทพศิรินทราวาส

๑

"PERSONAL MAGNET"

เรื่องที่มีคนเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนั้น เป็นเพราะ **คุณธรรมความดี** ของตนเองหลายประการด้วยกันเป็นต้นว่า **วิริยะ อุตสาหะ บากบั่น เข้มแข็ง แรงกล้า** และ **จิตใจเมตตากรุณาไม่เย่อหยิ่งจองหอง** เป็นเหตุให้ผู้ที่แวดล้อมอยู่เกิดความเมตตากรุณารักใคร่เห็นอกเห็นใจคิดที่จะช่วยเหลือ

คนซึ่งมี **กิริยามารยาทอ่อนโยน สุภาพนิ่มนวล** ย่อมเป็นที่เสน่หารักใคร่ของคนที่ได้พบเห็น และพยายามที่จะช่วยเหลือ นี่เป็น **Personal Magnet** คือเสน่ห์ในตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้น จงพยายามรักษาคุณสมบัติดังกล่าวนี้ไว้ จะเป็นเครื่องช่วยตัวเองให้บรรลุความสำเร็จสมประสงค์ทุกประการ ทุกกาลเวลา ทั้งปัจจุบันและอนาคต

๒

เมตตา

อย่ากลัว จงรักษาตัวให้บริสุทธิ์ ไม่มีอะไรทำอันตรายได้

จงจำไว้ว่า ถ้าปรารถนาความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น ก็ควรส่งกระแสใจที่ประกอบด้วยความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจไปยังท่านเหล่านั้น แล้วก็จะได้รับความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจจากท่านเหล่านั้นเช่นเดียวกัน นี่เป็นกฎของจิตตานุภาพแล้วความสำเร็จทั้งหลายที่ปรารถนา ก็จะบังเกิดแก่ตนสมประสงค์ทุกประการเป็นแน่นอนไม่ต้องสงสัยเลย

๓

สบายใจ

คำว่า **"ไม่สบายใจ"** อย่าใช้ และอย่าให้มีขึ้นในใจต่อไป **"Let it go, and get it out !"** ก่อนมันจะเกิดต้อง **Let it go !** ปล่อยให้มันผ่านไปอย่ารับเอาความไม่สบายใจไว้

ถ้าเผลอไปมันแอบเข้ามาอยู่ในใจได้ พอมีสติรู้สึกตัวว่าความไม่สบายใจเข้ามาแอบอยู่ในใจ ต้อง **Get it out !** ขับมันออกไปทันที อย่าเลี้ยงเอาความไม่สบายใจไว้ในใจ มันจะเคยตัวทีหลังจะเป็นคนอ่อนแอออดแอด ทำอะไรผิดพลาดนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่สบายใจเคยตัว เพราะความไม่สบายใจนี้แหละเป็นศัตรู เป็นมาร ทำให้ใจไม่สงบประสาทสมองไม่ปรกติ เป็นเหตุให้ร่างกายผิดปกติพลอยไม่สงบไม่สบายไปด้วย ทำให้สมองทึบไม่ปลอดโปร่ง เป็น **hab.t** ความเคยชินที่ไม่ดี เป็นอุปสรรคกีดกั้นขัดขวาง สติปัญญาไม่ให้ปลอดโปร่งแจ่มใส ต้องฝึกหัดแก้ไขปรับปรุงจิตใจเสียใหม่ ทั้งก่อนที่จะทำอะไรหรือกำลังกระทำอยู่ และเมื่อเวลากระทำเสร็จแล้วต้องหัดให้จิตใจแช่มชื่นรื่นเริงเกิดปีติปราโมทย์เป็นสุขสบายอยู่เสมอ เป็นเหตุให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ **Enjoy living** มีชีวิตอยู่ด้วยความเบิกบานสมองจึงจะเบิกบาน จะศึกษาเล่าเรียนก็เข้าใจจำได้ง่าย เหมือนดอกไม้ที่แย้มเบิกบานต้อนรับหยาดน้ำค้าง และอากาศอันบริสุทธิ์ฉะนั้น

๔
สันติสุข

พระพุทธเจ้าสอนว่า "นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ"

"สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

หมายความว่า ความสุขอื่นมี

เช่น กับความสุขในการดูละคร ดูหนัง

ในการเข้าสังคม **(Social)**

ในการมีคู่รักคู่ครอง

หรือ ในการมีลาภยศ

ได้รับความสุข สรรเสริญ และได้รับความสุขจากสิ่งเหล่านี้ ก็สุขจริง
แต่ว่าสุขเหล่านี้มีทุกข์ซ้อนอยู่ทุกอย่าง ต้องคอยแก้ไขปรับปรุงกันอยู่เสมอ
ไม่เหมือนกับความสุขที่เกิดจากสันติ ความสงบ ซึ่งเป็นความสุขที่เยือกเย็น
และไม่ซ้อนด้วยความทุกข์ และไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงตกแต่งมาก
เป็นความสุขที่ทำได้ง่าย ๆ
เกิดกับกายใจของเรานี่เอง
อยู่ในที่เงียบ ๆ ก็ทำได้

หรือ อยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมก็ทำได้
ถ้าเรารู้จักแยกใจหาสันติสุข ภายนี้ก็เพียงสักแต่ว่าอยู่ในที่ระคนด้วยความยุ่ง
สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ยุ่งมาถึงใจ

แม้เวลาเจ็บหนัก มีทุกขเวทนาปวดร้าวไปทั่วกาย
แต่เรารู้จักทำใจให้เป็นสันติสุขได้
ความเจ็บนั้นก็ไม่สามารถจะทำให้ใจเดือดร้อนไปด้วย
เมื่อใจสงบแล้ว
กลับจะทำให้กายนั้นสงบ หายทุกขเวทนาได้ด้วย
และประสบสันติสุข ซึ่งไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่าสันติสุขนั้น

พระพุทธเจ้าสอนให้ฝึกเป็น ๓ ทางคือ

๑. สอนให้สงบกาย วาจา ด้วยศีล
ไม่ทำโทษทุจริตอย่างหยาบที่เกิดทางกาย วาจา เป็นเหตุให้เกิดสันติสุข
ทางกาย วาจา เป็นประการต้น

๒. สอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางใจด้วยสมาธิ หัดใจไม่ให้คิดถึงเรื่อง
ความกำหนัด
ความโกรธ
ความโลภ
ความหลง
ความกลัว
ความฟุ้งซ่านรำคาญ
ความลังเลใจ ทำให้ใจไม่เด็ดเดี่ยว ไม่เด็ดขาด เมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้
เป็นเหตุให้ใจสงบ เป็นสันติสุขทางจิตใจอีกประการหนึ่ง

๓. ทรงสอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางทิฏฐิ ความเห็นด้วยปัญญา พิจารณา
ให้เห็นว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอน เป็น **อนิจจัง** ไม่เที่ยง
คงทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสิ้นแปรปรวน ดับไป เรียกว่าเป็น **ทุกข์**
ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาอ้อนวอน ขอร้อง เร่งรัดให้เป็นไปตามความประสงค์
ท่านเรียกว่า **อนัตตา**

เมื่อเรารู้เห็นความเป็นจริงเช่นนี้ จะทำให้จิตใจของเราเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว
ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ทั้งหลาย

เพราะรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญาว่า สิ่งเหล่านั้นมันไม่แน่นอน
มันคงอยู่ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลง เสื่อมสิ้นดับไป
ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาฝ่าฝืนของเรา

อย่าไปเร่งรัดให้เสียกำลังใจ

คงรักษาใจให้เป็นอิสระมั่งคงอยู่เสมอ

ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์เหล่านั้น

เป็นเหตุให้ใจตั้งอยู่ในสันติสุข

เป็นอิสระเกิดอำนาจทางจิต **Mind Power** ที่จะใช้ทำกิจกรณียะ อันเป็นหน้าที่ของตนได้

"นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ – สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

It needs a Peaceful Mind to support a Peaceful Body, and it needs a Peaceful Body to support a Peaceful Mind, and it needs Both Peaceful Body and Mind to attain all success that which you wish.

๕

ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย

"DO NO WRONG IS DO NOTHING"

จงระลึกถึงคติพจน์ ว่า **"Do no wrong is do nothing !"** "ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย !"

ความผิดนี้แหละเป็นครูอย่างดี ควรจะรู้สึกบุญคุณของตัวเองที่ทำอะไรผิดพลาดและควรสบายใจที่ได้พบกับอาจารย์ผู้วิเศษ คือความผิด จะได้ตรงกับคำว่า **"เจ็บแล้วต้องจำ"** ตัวทำเองผิดเอง นี่แหละเป็นอาจารย์ผู้วิเศษ เป็น **Good Exampel** ตัวอย่างที่ดีเพื่อจะได้จดจำไว้สังวรระวังไม่ให้ผิดต่อไป แล้วตั้งต้นใหม่ด้วยความไม่เลินเล่อเผลอประมาทอดีตที่ผิดไปแล้วก็ผ่านพ้นล่วงเลยไปแล้ว แต่อาจารย์ผู้วิเศษยังคงอยู่คอยกระซิบเตือนใจอยู่เสมอทุกขณะ ว่า "ระวัง ! อย่าประมาทนะ ! อย่าให้ผิดพลาดเช่นนั้นอีกนะ !"

ผิดหนึ่งพึงจดไว้ ในสมอง
เร่งระวังผิดสอง ภายหน้า
สามผิดเร่งคิดตรอง จงหนัก เพื่อนเอย
ถึงสี่อีกทีห้า หกซ้ำอภัยไฉน !

จงสังเกตพิจารณาดูให้ดีเถิด จะเห็นได้ว่านักค้นคว้าวิทยาศาสตร์ทางโลกก็ดีและท่านผู้วิเศษที่เป็นศาสดาอาจารย์ในทางธรรมทั้งหลายก็ดี ล้วนแต่ผ่านพ้นอุปสรรคความผิดพลาดนับครั้งไม่ถ้วนมาแล้วด้วยกันทุกท่าน

๖
สติสัมปชัญญะ
(ความระลึกได้ และความรู้ตัว)

ที่จะทำอะไรไม่ผิดนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่สติ ถ้ามีสติคุ้มครองกาย วาจา ใจ อยู่ทุกขณะ จะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย ที่ผิดพลาดเพราะขาดสติ คือ เผลอ เหม่อ เลินเล่อ ประมาท ระเริงหลงลืมจึงผิดพลาด จงนึกถึงคติพจน์ว่า "กุมสติต่างโล่ป้อง อาจแกล้วกลางสนาม"

ธรรมดาชีวิตทุกชนิด ทั้งมนุษย์และสัตว์ ตลอดทั้งพืชพันธุ์พฤกษาชาติ เป็นอยู่ได้ด้วยการต่อสู้ ตรงกับคำว่า **"Life is fighting"** "ชีวิตคือการต่อสู้" เมื่อต่อสู้ไม่ไหวขณะใดก็ต้องถึงที่สุดแห่งชีวิตคือ **"death"** ความตาย เพราะฉะนั้นยังมีสติอยู่ตราบใดถึงตายก็ตายแต่กายเช่นกับชีวิตของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ท่านมีสติไพบูลย์อยู่ทุกขณะจิต ท่านจึงทำอะไรไม่ผิดและถึงซึ่งอมตธรรม คือธรรมที่ไม่ตาย ตรงกับคำว่า **immortal** จึงเรียกว่า ปรินิพพานคือนามรูปสังขาร ร่างกายที่เรียกว่า เบญจขันธ์ ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ แตกดับไปเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ควรฝึกฝนสติ (ความระลึกรู้ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด) สัมปชัญญะ (รู้ตัวอยู่ทุกขณะที่กำลังทำอยู่ พูดอยู่ คิดอยู่) เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็มีสติตรวจตราพิจารณาดูว่าบกพร่องอย่างไร หรือเรียบร้อยบริบูรณ์ดี ถ้าบกพร่องก็รีบแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ต่อไป ถ้าเรียบร้อยดีอยู่แล้ว ก็พยายามให้เรียบร้อยดียิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุด

๗
อานุภาพของไตรสิกขา
คือ
ศีล สมาธิ ปัญญา

ด้วยอานุภาพของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้แล จึงชนะข้าศึก คือ กิเลสอย่างหยาบอย่างกลาง และอย่างละเอียดได้ !

๑. ชนะความหยาบคาย ซึ่งเป็นกิเลสอย่างหยาบที่ล่วงทางกายวาจาใจ ด้วยศีล ! ชนะความยินดียินร้าย หลงรัก หลงชัง ซึ่งเป็นกิเลสอย่างกลางที่เกิดในใจได้ด้วยสมาธิ !

ชนะความเข้าใจ รู้ผิด เห็นผิด จากความเป็นจริงของสังขาร ซึ่งเป็นกิเลสอย่างละเอียดได้ด้วยปัญญา !

๒. ผู้ใดศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้ โดยพร้อมมูลบริบูรณ์ สมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นจึงเป็นผู้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย !

เพราะฉะนั้น จึงควรสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจศึกษา และปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้ ทุกเมื่อเทอญ

๘

ดอกมะลิ

ดอกมะลิ เป็นดอกไม้ที่ถูกรับรองแล้วว่าเป็นดอกไม้ที่หอมเย็นชื่นใจที่สุด และขาวบริสุทธิ์ที่สุดในบรรดาดอกไม้ทั้งหลาย

ชีวิตของมนุษย์ที่เป็นอยู่ก็เช่นเดียวกับการเล่นละคร ขอให้เป็นตัวเอกที่มีชื่อเสียงที่สุด เช่นเดียวหรือลักษณะเดียวกับดอกมะลิ อย่าเป็นตัวผู้ร้ายที่เลวที่สุด และให้เห็นว่าดอกมะลินี้จะบานเต็มที่เพียง ๒-๓ วัน ก็จะเหี่ยวเฉาไป

ฉะนั้นขอให้ทำตัวให้ดีที่สุด เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ให้หอมที่สุดเหมือนดอกมะลิที่เริ่มแย้มบานฉะนั้น

"จงเลือกทำกรรมที่ดี ๆ "

๙

"ทำดี ดีกว่าขอพร"

"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ นะ !"

เตือนให้เตรียมตัวไว้ดำเนินชีวิตต่อ ไปเป็นคำแทนคำอวยพรอย่างสูงสุด ประกอบด้วยเหตุผล เมื่อทำกรรมดีแล้ว ไม่ให้พรก็ต้องดี เมื่อทำชั่วแล้วจะมาเสกสรรปั้นแต่งอวยพรอย่างไรก็ดีไม่ได้ ทำชั่วเหมือนโยนหินลงน้ำหินจะต้องจมทันที ไม่มีผู้วิเศษใด ๆ จะมาเสกเป่าอวยพรอ้อนวอนขอร้องให้หินลอยขึ้นมาได้ ทำกรรมชั่วจะต้องล่มจมป่นปี้ เสียราศี เกียรติคุณชื่อเสียง เหมือนก้อนหินหนักจมลงไปอยู่กับโคลนใต้น้ำ ทำดีเหมือนน้ำมันเบาเมื่อเทลงน้ำย่อมเป็นประกายมันปลาบอยู่เหนือน้ำ

ทำกรรมดีย่อมมีสง่าราศี มีเกียรติคุณชื่อเสียง มีแต่คนเคารพนับถือยกย่องบูชาเฟื่องฟุ้งฟูลอย เหมือนน้ำมันลอย ถึงจะมีศัตรูหมู่ร้ายจงใจเกลียดชังมุ่งร้าย อิจฉาริษยาแช่งด่าให้จมก็ไม่สามารถจะเป็นไปได้ กลับจะแพ้เป็นภัยแก่ตัวเอง ขอให้จงตั้งใจกล้าหาญพยายามทำแต่กรรมดี ๆ โดยไม่มีความเกรงกลัวหวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่มีความเลื่อมใสในพระคุณพระรัตนตรัย ผู้ที่มีโชคดี ผู้ที่มีความสุข และผู้ที่มีความเจริญประสงค์ใดสำเร็จสมประสงค์ ก็คือผู้ที่ประกอบกรรมทำแต่ความดีอย่างเดียวนั่นเอง

ประวัติท่านธมฺมวิตกฺโก ภิกฺขุ

ท่านธมฺมวิตกฺโก ภิกฺขุ หรือ พระยานรรัตนราชมานิต มีนามเดิมว่า ตรึก จินตยานนท์ ท่านเกิดเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๔๐ ตรงกับวันเสาร์ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๓ ปีระกา ซึ่งวันนั้นเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือเป็นวันมาฆบูชา ท่านเกิดเมื่อ ๐๗.๔๐ น. ท่านเล่าว่า เมื่อก่อนที่ท่านจะเกิด โยมแม่ของท่านได้ออกมาใส่บาตรตามปกติ พอใส่บาตรพระองค์สุดท้ายเสร็จก็เริ่มเจ็บท้องจึงกลับขึ้นบ้าน สักครู่ก็คลอดและเป็นการคลอดง่ายมากทั้งที่ท่านเป็นบุตรคนแรกของโยมแม่ ท่านบอกอย่างขำ ๆ ว่า “อาตมาไม่ได้ทำให้โยมแม่เจ็บนาน” ท่านเกิดที่บ้านใกล้วัดโสมนัส

เมื่อโตขึ้นก็ได้เข้าเรียนชั้นประถมที่วัดโสมนัส และมาต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร เมื่อตอนจะจบชั้นมัธยมท่านสอบได้ที่ ๑ ของสนามสอบ การสอบในสนามสอบนี้เป็นการสอบรวมกันหลายโรงเรียนโดยข้อสอบเดียวกัน ถ้าจะเปรียบกับสมัยนี้ ก็คงเปรียบได้กับการสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งสอบพร้อมกันทั้งประเทศ โดยข้อสอบเดียวกัน ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าท่านสอบได้เป็นที่ ๑ ของประเทศไทยในสมัยของท่าน เมื่อท่านจบจากโรงเรียนมัธยมแล้ว ท่านตั้งใจจะเรียนวิชาแพทย์ต่อเพราะท่านสนใจวิชานี้มากเห็นว่าเป็นประโยชน์ที่จะเกื้อกูลต่อผู้ที่ต้องทุกขเวทนาต่อการป่วยเจ็บ แต่โยมพ่อเป็นนักปกครองอยากจะให้ท่านได้เป็นนักปกครองตามจึงให้ท่านเรียนวิชาการปกครองเพื่อจะสืบตระกูลต่อไป เมื่อโยมพ่อปรารถนาเช่นนั้นท่านก็ตามใจโดยไปเข้าเรียนโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในสมัยนั้น โรงเรียนนี้ท่านเล่าว่าตั้งอยู่ในวังหลวง ท่านได้เรียนวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เมื่อท่านเรียนอยู่ปีสุดท้าย โรงเรียนนี้ย้ายมาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปัจจุบันและท่านก็จบในปีนั้น นับเป็นบัณฑิตจุฬารุ่นแรกและดูเหมือนท่านจะสอบได้ที่ ๑ อีกด้วย เรื่องที่ ๑ นี้ยังมี จะเขียนเล่าต่อไปอีกภายหลัง ท่านธมฺมวิตกฺโกท่านนิยมความเป็นหนึ่ง ท่านบอกว่าในชีวิตของคนเรา ถ้าทำอะไรให้เป็นหนึ่งแล้วมักจะดีเสมอเมื่อจะทำการงานหรือทำสิ่งใดก็ต้องทำใจให้เป็นหนึ่งมุ่งอยู่ในงานนั้นจนสำเร็จ แม้การทำสมาธิก็คือการทำจิตให้เป็นหนึ่ง คือเอกัคตา

ที่ผมบอกว่า โยมพ่อท่านเป็นนักปกครองและต้องการให้ท่านเป็นนักปกครองนั้นโยมพ่อของท่าน ขณะนั้นมีตำแหน่งเป็นนายอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีบรรดาศักดิ์เป็นขุนชาญสุพรรณเขตร์ โยมพ่อของท่านเป็นนักปกครองที่ยอดเยี่ยมมากเพราะชาวบ้านทุกคนเรียกว่าพ่อ และท่านก็ใช้วิธีปกครองอย่างพ่อปกครองลูก ท่านเล่าว่าคราวหนึ่งมีผู้ร้ายสำคัญสองคนที่ทางการต้องการตัวหลบมาอยู่ในท้องที่ โยมพ่อของท่านก็ออกสืบจับ เดินสวนกับผู้ร้ายสำคัญสองคนนี้ก็ทักทายกันอย่างที่ท่านทักทายชาวบ้านโดยทั่วไป โดยที่โยมพ่อของท่านไม่ทราบว่าเป็นคนร้าย

ที่ทางการต้องการตัว หลังจากแยกทางกันแล้ว ชาวบ้านจึงบอกให้ทราบว่าสองคนนั้นคือผู้ร้ายที่ทางการให้จับกุมโยมพ่อท่านก็ออกเดินตามไปทันกันที่ท้องนา ผู้ร้ายสองคนนั้นได้แอบอยู่ที่คันนาและเอาปืนพาดคันนาจ้องมาพร้อมกับบอกไม่ให้เข้าไป แต่โยมพ่อของท่านก็พยายามพูดให้ผู้ร้ายสองคนนั้นสำนึกตัว และให้มอบตัวพร้อมกับเดินเข้าไปหาอยู่เรื่อย ๆ เมื่อใกล้เข้ามาผู้ร้ายได้ลั่นไกปืนแต่ปรากฏว่ากระสุนปืนด้าน ตอนนี้ท่านบอกว่าโยมพ่อเป็นลูกศิษย์สมเด็จเจ้ามาวัดสามปลื้ม ปืนไม่ลั่นเพราะเหตุบังเอิญหรืออย่างไรก็ไม่อาจคาดหมายได้แต่ปรากฏว่าเมื่อยิ่งไม่ออกแล้ว ผู้ร้ายสองคนนั้นก็เกิดความเกรงกลัวและยอมให้จับแต่โดยดี

นี่เป็นเรื่องราวตอนหนึ่งของโยมพ่อท่าน ที่ท่านเล่าให้ฟัง ภายหลังโยมพ่อท่านมีสุขภาพไม่สู้ดีนัก เห็นว่าไม่อาจรับราชการในตำแหน่งนี้ต่อไปได้ดี จึงได้ย้ายมาทำทางด้านภาษีและได้มีตำแหน่งบรรดาศักดิ์เป็นขุนพิพัฒน์ศุภผล และภายหลังได้เป็นพระยานรราชภักดี เมื่อกล่าวถึงโยมพ่อท่านแล้ว จึงขอย้อนหลังไปถึงครอบครัวท่านก่อน

ท่านธมฺมวิตกฺโก เป็นบุตรคนแรกของพระนรราชภักดี (ครอง จินตยานนท์) และนางนรราชภักดี (พุก จินตยานนท์) ท่านมีน้องเป็นชาย ๒ คน และหญิง ๒ คนน้องของท่านถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์สองคน เป็นชาย ๑ และหญิง ๑ ฉะนั้นท่านจึงเหลือน้องเพียงสองคน คือ คุณเลื่อน ปัทมะสุนทร และคุณตรี จินตยานนท์ ผมขอจบเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของท่านไว้เพียงเท่านี้ เพราะผมไม่ทราบมากกว่านี้ และไม่อาจเขียนในสิ่งที่ไม่ทราบได้

ต่อไปนี้เป็นประวัติรับราชการจนถึงมรณภาพ

๒๕	กุมภาพันธ์	๒๔๕๗	โปรดเกล้าฯ ให้รับราชาการในกรมมหาดเล็ก แผนกตั้งเครื่อง ยศมหาดเล็กวิเศษ
๑	เมษายน	๒๔๕๘	เงินเดือน เดือนละ ๔๐ บาท
๑๐	พฤศจิกายน	๒๔๕๘	ยศ บรรดาศักดิ์ รองหุ้มแพร นายรองเสนองานประภาษ เงินเดือนเพิ่ม ๒๐บาท รวม ๖๐บาท
๑	เมษายน	๒๔๕๙	ย้ายไปอยู่กองห้องที่พระบรรทม
๓๐	สิงหาคม	๒๔๕๙	บรรดาศักดิ์ หุ้มแพร นายเสนองานประภาษ
๑	กันยายน	๒๔๕๙	เงินเดือนเพิ่ม ๔๐ บาท รวม ๑๐๐ บาท
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๐	ยศ บรรดาศักดิ์ จ่า นายจ่ายง
๑	มกราคม	๒๔๖๐	เงินเดือนเพิ่ม ๑๐๐ บาท รวม ๒๐๐ บาท
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๑	ยศ บรรดาศักดิ์ รองหัวหมื่น หลวงศักดิ์นายเวร

๑	มกราคม	๒๔๖๑	เงินเดือนเพิ่ม ๑๐๐ บาท รวม ๓๐๐ บาท
๑	เมษายน	๒๔๖๓	เงินเดือนเพิ่ม ๔๐ บาท รวม ๓๔๐ บาท
๑๐	พฤศจิกายน	๒๔๖๔	ยศ บรรดาศักดิ์ หัวหมื่น เจ้าหมื่นสรรเพธภักดี
๑	เมษายน	๒๔๖๕	เงินเดือนเพิ่ม ๑๖๐ บาท รวม ๕๐๐ บาท
๑	ธันวาคม	๒๔๖๕	เจ้ากรมห้องที่พระบรรทม
๓๐	ธันวาคม	๒๔๖๕	บรรดาศักดิ์ พระยานรรัตนราชมานิต
๑	กรกฎาคม	๒๔๖๗	องคมนตรี ร.๖
๑	มกราคม	๒๔๖๗	ยศ จางวางตรี
๒๔	มีนาคม	๒๔๖๘	วันถวายพระเพลิงพระบรมศพล้นเกล้าล้นกระหม่อมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้อุปสมบท ณ พระอุโบสถวัดเทพศิรินทาวาส
๑	เมษายน	๒๔๖๘	เงินเดือนเพิ่ม ๒๐๐ บาท รวม ๗๐๐ บาท
๑	เมษายน	๒๔๖๙	โปรดเกล้าฯให้ยุบเลิกตำแหน่งที่ราชการกรมมหาดเล็กหลวงได้รับพระราชทานบำนาญเดือนละ๘๔ บาท ๖๖.๒/๓ สตางค์
๔	เมษายน	๒๔๖๙	องคมนตรี ร.๗
๘	มกราคม	๒๕๑๔	ถึงมรณภาพด้วยความชรา (บันทึก ส.น.ว. ที่ ๓๑๔ ล.ว. ๑๑ ม.ค. ๒๕๑๔)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และสิ่งของที่ได้รับพระราชทาน

๒๑	มกราคม	๒๔๕๗	เหรียญราชรุจิทอง
๒	มกราคม	๒๔๕๘	เหรียญรัตนาภรณ์ชั้น ๕
๓๑	ธันวาคม	๒๔๕๕	ตรามงกุฎสยามชั้น ๕
๑๘	เมษายน	๒๔๖๐	ตราวชิรมาลา
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๐	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๑	ตรามงกุฎสยามชั้น ๔
๑๐	พฤศจิกายน	๒๔๖๔	เหรียญรัตนาภรณ์ชั้น ๓
๑๑	พฤศจิกายน	๒๔๖๕	ตราตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
๑๑	พฤศจิกายน	๒๔๖๖	ตราทุติยจุลจอมเกล้า
๑๐	พฤศจิกายน	๒๔๖๘	ตรามงกุฎสยามชั้น ๑ (ปฐมาภรณ์มงกุฎสยาม)

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๘ เหรียญบรมราชาภิเษกทอง (รัชกาลที่ ๗)

๔ เมษายน ๒๔๗๕ เหรียญเฉลิมพระนคร ๑๕๐ ปี เงินกะไหล่ทอง

๒

เมื่อท่านธมฺมวิตกฺโก หรือ นายตรึก จินตยานนท์ จบการศึกษาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือนได้รับประกาศนียบัตรในวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในสมัยนั้นแล้ว ได้มีการซ้อมรบเสือป่าที่ค่ายหลวง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (ท่านบอกว่าเมื่อสมัยนั้นเป็นเขตจังหวัดกาญจนบุรี) ท่านในฐานะเสือป่าได้เข้าร่วมซ้อมรบครั้งนี้ด้วย ท่านได้รับหน้าที่ให้เป็นคนส่งข่าว โดยมีรถจักยานยนต์เป็นพาหนะ และการซ้อนรบครั้งนี้เองได้เปลี่ยนแปลงชีวิตของท่านอย่างมากมาย จากความตั้งใจที่จะเป็นข้าราชการฝ่ายปกครองมาเป็นข้าราชการสำนัก โดยที่ท่านไม่เคยนึกฝันมาก่อน เนื่องจากขณะนั้นท่านมีรูปร่างแบบบาง ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ จึงได้รับสั่งถามว่า ตัวเล็ก ๆ อย่างนี้ถ้านำข่าวไปแล้วถูกข้าศึกดักทำร้ายจะสู้ไหวหรือ ซึ่งท่านก็กราบบังคมทูลว่า ต้องลองสู้กันดูก่อน ส่วนจะสู้ไหวหรือไม่นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จากคำกราบบังคมทูลนี้ ปรากฏว่าล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ ทรงพอพระราชหฤทัยมาก เมื่อซ้อมรบเสร็จได้มีการเลี้ยงเนื่องในการซ้อมรบครั้งนี้ และล้นเกล้าฯ ก็ได้โปรดให้รับใช้ใกล้ชิด และได้รับสั่งชวนไปรับราชการในวังเก่าก่อน เมื่ออายุมากกว่านี้ จะออกมารับราชการฝ่ายปกครองก็จะโปรดให้เป็นเทศาฯ เสียทีเดียว เมื่อท่านเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้โอกาสเช่นนี้แล้ว จึงกราบบังคมทูลว่า แล้วแต่จะทรงโปรด ฉะนั้น เมื่อเสร็จการซ้อมรบท่านก็ตามเสด็จเข้าไปอยู่ในวังเลย

ท่านเล่าว่าชีวิตของท่านระยะแรกที่เข้าไปอยู่ในวังนั้น ท่านถูกตั้งรังเกียจจากชาววังสมัยนั้นใคร ๆ ก็ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเด็กเลี้ยงควาย ถึงกับให้มารับใช้อย่างใกล้ชิด เป็นเหตุให้ถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา เช่น เมื่อเข้าเวรก็มีคนเอาน้ำมาราดที่นอนของท่าน เมื่อกลับมาท่านก็นอนไม่ได้เพราะที่นอนชุ่มน้ำไปหมด ท่านก็อดทนไม่ปริปากบ่นหรือบอกกับใครถึงการที่ถูกกลั่นแกล้งนี้ แต่การแกล้งเช่นนี้ก็ไม่หยุด ท่านจึงหาวิธีแก้ไข โดยไม่นอนบนที่นอนรื้อที่นอนทิ้งแล้วนอนบนเหล็กแทน ที่ว่านอนบนเหล็กนี้เพราะเตียงที่ใช้นอนทำด้วยเหล็กและที่พื้นเตียงก็เป็นเหล็กเส้นพาดไปมา ส่วนหมอนก็ไม่ใช้ เมื่อท่านทำเช่นนี้ก็ไม่มีใครมาแกล้งได้ ท่านบอกว่าท่านรู้ว่าใครมาแกล้งแต่ท่านก็ไม่ว่ากระไร แม้เมื่อท่านขึ้นมาเป็นเจ้ากรมห้องพระบรรทมกลุ่มที่แกล้งท่านกลับมาอยู่ใต้บังคับบัญชา ท่านก็ไม่เคยคิดจะแก้แค้นแต่อย่างใด ท่านให้อภัยทุกคน การให้อภัยนี้ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการทำทานอย่างสูงสุด

เมื่อท่านธมฺมวิตกฺโก ได้เข้ารับราชการแล้วท่านก็ขวนขวายหาวิชาความรู้เพิ่มเติมเพื่อจะได้รับราชการสนองคุณได้อย่างไม่มีข้อบกพร่อง ท่านได้จ้างครูสอนภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส จนสามารถใช้ภาษาทั้งสองได้ดี ท่านได้เรียนวิชามวยไทย ฟันดาบ และยูโด โดยท่านจ้างครู

ที่ชำนาญวิชานี้มาสอนแต่ละวิชาเลยทีเดียว และท่านได้ศึกษาวิชาต่อสู้นี้จนแคล่วคล่องในกระบวนการต่อสู้ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา นอกจากนี้ท่านยังสนใจวิชาโหราศาสตร์ โดยเฉพาะการดูลายมือ การดูลักษณะซึ่งปรากฏว่าท่านสามารถทายลายมือได้แม่นยำมาก ท่านเล่าว่าท่านเคยทายลายมือคุณผู้หญิงคนหนึ่งในวังจนเป็นที่เลื่องลือว่าถ้าใครไม่อยากให้ความลับแตกก็อย่าให้เจ้าคุณนรรัตน์ฯ จับมือ ด้วยความสนใจในวิชานี้ท่านเคยขอเจ้าคุณพัศดีฯ เข้าไปดูลายมือนักโทษที่จะถูกประหารชีวิตเพื่อเป็นการศึกษาและยื่นยันความมีอยู่จริงของวิชานี้ เรื่องเกี่ยวกับการดูลายมือนี้ยังเกี่ยวข้องกับชีวิตท่านอีกซึ่งข้าพเจ้าจะเขียนต่อไปภายหลัง ยังมีอีกวิชาหนึ่งที่ท่านสนใจเป็นพิเศษเช่นกัน คือ วิชาโยคศสาสตร์ และด้วยวิชานี้สามารถเปลี่ยนแปลงร่างกายท่านจากแบบบางมาเป็นลำสันแข็งแรง เนื่องจากท่านสนใจวิชาแพทย์มาแต่เด็ก เมื่อมารับราชการท่านก็มิได้ละทิ้งความสนใจนี้ ท่านเล่าว่าท่านได้ขอท่านเจ้าคุณแพทย์พงศาฯ ผ่าศพดูด้วยตนเองเพื่อการศึกษา จนกระทั่งเจ้าคุณแพทย์พงศาฯ มอบกุญแจห้องเก็บศพให้ จากการผ่าศพนี้ทำให้ท่านมีความรู้ทางกายวิภาคอย่างแตกฉาน และด้วยความรู้นี้ ท่านสามารถบรรเทาอาการทุกขเวทนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ท่านได้เล่าให้ฟังว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ประชวรและได้รับการผ่าตัดพระอันตะ (ลำไส้) และหลังจากการผาตัดนั้นแล้ว เมื่อเสร็จจากการเสวยพระกระยาหารเกือบทุกครั้งจะปรากฏว่า
พระกระยาหารที่เสวยนั้นจะไปติดพระอันตะ ตรงที่ผ่าตัดนั้นทำให้ประชวรทรมานมาก ท่านต้องช่วยด้วยการเอามือนวดไปตามพระอันตะ และค่อย ๆ ดันให้พระกระยาหารที่ติดอยู่ตรงช่วงนั้นเลื่อนเลยไปก็จะหายประชวร ซึ่งไม่มีใครทำถวายได้เลยนอกจากท่านเพียงคนเดียว ท่านผู้อ่านอาจจะฉงนใจว่าทำไมท่านจึงสามารถเรียนรู้อะไรได้รวดเร็วและแตกฉานสำหรับข้าพเจ้าไม่มีความสงสัยเลย เพราะท่านธมฺมวิตกฺโกเป็นผู้ที่สนใจอะไรแล้วจะศึกษาอย่างจริงจังไม่ย่อท้อ ด้วยความตั้งใจเป็นหนึ่งอย่างเด็ดเดี่ยวนี้ทำให้ท่านศึกษาได้มากมายนอกจากที่กล่าวนี้แล้ว เมื่อท่านเข้าทำงานนั้นเป็นงานที่จะต้องผลัดกันอยู่เวร เมื่อออกจากเวรก็กลับบ้านได้ เมื่อถึงเวลาจึงจะกลับมาเข้าเวรต่อไปอีก แต่ด้วยความกตัญญูและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น แม้จะออกจากเวรแล้วท่านก็ไม่กลับบ้าน ท่านจะอยู่รับใช้อย่างใกล้ชิดทุกวัน นาน ๆ ครั้งจึงจะกลับบ้านและก็กลับมาอยู่บ้านไม่นานอย่างมากมาเช้าเย็นก็จะกลับเข้าไปในวัง ด้วยความเอาใจใส่ต่อราชการอย่างยิ่งนี้ ทำให้ท่านรับราชการด้วยความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งได้เป็นพระยาพานทองเมื่ออายุ ๒๕ ปีเท่านั้น มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยานรรัตนราชมานิต เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๖๕

ท่านธมฺมวิตกฺโก มีปกตินิสัยชอบความสงบ ท่านชอบคนตาย ท่านบอกว่าคนตายให้แต่ความดีงาม ทำใจให้สงบ เพราะเมื่อเห็นแล้วก็เป็นเครื่องเตือนสติว่า ตัวเราก็ต้องตายเช่นนั้นไม่ช้าก็เร็ว นอกจากนี้คนตายยังให้ความรู้เป็นอาจารย์ทางแพทย์ได้อีกด้วย ไม่เหมือนคนเป็น ซึ่งอาจมีคุณและโทษ ถ้าพบคนเลวก็มีแต่โทษ มีแต่ความลำบากใจไม่รู้จักหยุด ฉะนั้นด้วยนิสัยนี้ถ้าตามเสด็จไปบางปะอินครั้งใดท่านจะต้องไปนั่งในป่าช้าเสมอเมื่อล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ ต้องการตัวท่านจะรับสั่งให้คนไปตามที่ป่าช้า ท่านไม่นิยมความสนุกสนาน แต่กระนั้นท่านก็บอกว่าท่าน

สามารถเล่นโขนและละครได้ ท่านเคยแสดงเป็นทั้งตัวพระและตัวนางหน้าพระที่นั่ง และแสดงได้ดีจนได้รับการยกย่อง ในสมัยนั้น ท่านบอกว่าล้นเกล้าฯ ของท่านไม่ชอบแสดงเป็นตัวพระหรือนาง หากแต่ชอบแสดงในบทของเสนาหรือบทของคนรับใช้มากกว่าและเคยรับสั่งกับท่านว่า "ข้าเล่นเป็นนายจนเบื่ออยู่ทุกวันแล้ว" เขียนมาถึงตอนนี้มีท่านผู้อ่านคนใดอยากทราบบ้างหรือไม่ว่าเมื่อสมัยเป็นฆราวาส ท่านธมฺมวิตกฺโก มีพระเครื่องรางประจำตัวหรือไม่ และถ้ามีท่านมีพระอะไร เรื่องนี้ผมเคยเรียนถาม ท่านบอกว่ามีอยู่หนึ่งองค์เป็นพระสมเด็จวัดสามปลื้มของสมเด็จเจ้ามา ท่านมีติดตัวเสมอโดยใส่ไว้ในกระเป๋าเสื้อ แต่เป็นที่น่าเสียดายเมื่อคราวตามเสด็จบางปะอินตอนขากลับท่านได้ลืมไว้ที่ห้องพักและหายไป หลังจากนั้นแล้วก็ไม่เคยมีพระเครื่องรางอย่างใดติดตัวอีกเลย ท่านเล่าว่าแต่ก่อนนี้ไม่ค่อยมีใครเลี่ยมพระ ส่วนมากใช้ลวดหรือด้ายถักแล้วใช้เข็มกลัดติดกระเป๋า ท่านก็ทำเช่นนั้น จึงได้ลืมเมื่อเอาออกจากกระเป๋าเสื้อและตามเสด็จกลับโดยกระทันหัน

๓

ท่าน ธมฺมวิตกฺโก ได้เข้ารับราชการเริ่มแรกในกรมมหาดเล็ก แผนกตั้งเครื่องยศมหาดเล็กวิเศษ เมื่อ ๒๒ ก.พ. ๒๔๕๗ และในเวลาเพียง ๘ ปี ท่านก็ได้เป็นเจ้ากรมห้องพระบรรทม มีบรรดาศักดิ์เป็น พระยานรรัตนราชมานิต เมื่อ ๓๐ ธ.ค. ๒๔๖๕ และได้เป็นองคมนตรีของราชกาลที่ ๖ เมื่อ ๑ ม.ค. ๒๔๖๗ จะเห็นได้ว่าท่านรับราชการก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ท่านกล่าวเสมอว่าท่านมีกัลยาณมิตรคือผู้ช่วยเหลือทำให้ชีวิต ท่านก้าวหน้าได้ถึงเพียงนี้ และกัลยาณมิตรของท่านมีทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่ออยู่ทางโลกท่านมีล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ เป็นกัลยาณมิตรเมื่อท่านอยู่ในทางธรรม ท่านก็มีสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส เป็นกัลยาณมิตร ท่านมีความกตัญญูต่อ ร.๖ และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์อย่างมากมาย สมดังพุทธภาษิตที่ว่า "นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญู กตเวทิตา" ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี ในเรื่องความกตัญญูนี้ เป็นชีวิตของท่านทีเดียว ถ้าใครทำอะไรให้ท่าน ท่านจะไม่ลืมบุญคุณอันนั้นและพยายามทุกวิถีทางที่จะสนองคุณมีอุบาสิกาคนหนึ่งถวายอังสะสำหรับฤดูหนาวให้ท่านซึ่งท่านก็ได้ใช้มาจนมรณภาพไม่เคยเปลี่ยน แม้ใครจะเอาอังสะสำหรับฤดูหนาวที่ดีกว่าใหม่กว่ามาถวายท่านก็ไม่ยอมรับ โดยบอกว่าท่านมีแล้ว และแนะนำให้เอาไปถวายพระองค์อื่นต่อไป และสำหรับอุบาสิกาผู้นี้ถ้ามีกิจมาขอความช่วยเหลือ เช่น ตั้งชื่อลูกบ้างหรืออย่างอื่นก็ตามท่านจะรีบทำให้ทันที ข้าพเจ้าไม่รู้จักอุบาสิกาผู้นี้ แต่เคยเห็นหน้าเมื่อมาหาท่านธมฺมวิตกฺโกคราวหนึ่ง และทราบพฤติการณ์จากท่าน ธมฺมวิตกฺโกเล่าให้ฟัง ทำให้ผมซาบซึ้งในความกตัญญูของท่านที่มีต่อทุกคนที่มีคุณต่อท่าน ท่านธมฺมวิตกฺโกเคยอธิบายข้อธรรมให้ฟังว่าธรรมทุกข้อล้วนแต่มีจุดมุ่งไปสู่พระนิพพานทั้งสิ้น แม้ความกตัญญูนี้ก็เช่นกัน ท่านเองท่านก็ยึดมั่นแน่วแน่ในเรื่องกตัญญูมาโดย

ตลอด เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประชวรและเสด็จสวรรคต ท่านเศร้าโศกเสียใจมาก และใครต่อใครที่อยู่ในวังสมัยนั้นกล่าวหาว่า ท่านสติเฟื่องเพราะว่าท่านกินหญ้าแทนข้าวปลาอาหารทั้งหลาย ผมได้เคยนำเรื่องนี้มาเรียนถามท่านว่าเป็นความจริงหรือไม่ที่เขาว่าท่านสติเฟื่องและกินหญ้าแทนอาหาร ท่านได้บอกว่าเป็นความจริง และได้เล่าว่าขณะนั้นเป็นระยะเวลาทำบัญชีพระราชทรัพย์ส่งล้นเกล้ารัชกาลที่ ๗ ตามหน้าที่เจ้ากรมห้องพระบรรทมของท่าน ในระยะเวลานี้มีคนพูดให้เข้าหูท่านอยู่เสมอว่า ต่อไปนี้ท่านต้องอดตายเพราะไม่มีล้นเกล้าฯ คอยชุบเลี้ยงอีกต่อไปแล้ว ด้วยคำพูดนี้ ท่านจึงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปเกี่ยวหญ้ามาให้ท่านและท่านก็กินหญ้าแทนอาหารอยู่หลายวัน เพื่อจะพิสูจน์ว่าคนอย่างท่านไม่มีวันอดตายเพราะท่านกินหญ้าได้ และเมืองไทยก็มีหญ้ามาก ผลจากการพิสูจน์นี้ทำให้ผู้ที่ไม่เข้าใจเห็นกันไปว่าท่านสติเฟื่องแต่ความจริงแล้วท่านทำลงไปอย่างคนมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนแต่ทำไปเพื่อทดลองดูว่าจะทำได้หรือไม่เป็นการลบคำกล่าวหาอันนั้น คนเรามีวิธีต่อสู้กับการนินทาว่าร้ายหลายวิธีและต่างคนก็ต่างวิธี บางคนหากมีใครมากล่าววาจาดูถูก อาจจะใช้กำลังทำร้ายตอบหรือใช้วาจาร้ายตอบ แต่ท่านธมฺมวิตกฺโก ท่านมีวิธีของท่านเองที่ไม่เหมือนใคร เมื่อมีใครมากล่าว หาว่าจะต้องอดตาย ท่านก็ไม่โต้ตอบแต่กลับมาพิจารณาตนเองว่าจะเป็นไปได้อย่างที่เขาว่าหรือไม่เมืองไทยอุดมสมบูรณ์ วัว ควาย ยังไม่อดตาย เพราะกินหญ้าได้ หากท่านกินหญ้าได้ก็จะไม่มีวันอดตาย ท่านจึงทดลองดูว่าท่านก็ทำได้

เรื่องที่มีคนพูดกันว่า ท่านต้องอดตายนั้นก็มีสาเหตุที่จะพูดเช่นนั้นได้ เพราะท่านธมฺมวิตกฺโก เมื่อครั้งที่รับราชการนั้น ท่านไม่เคยขอพระราชทานสิ่งใดเลย ท่านมีแต่จะตั้งหน้ารับราชการด้วยความกตัญญูเพียงอย่างเดียว เงินเดือนพระราชทานสำหรับท่านก็เพียงพอที่จะใช้ และเหลือไปทำบุญทำทานได้มาก เพราะท่านไม่มีนิสัยฟุ่มเฟือย ท่านประหยัดเสมอ จะทิ้งของสิ่งใดก็ต่อเมื่อเห็นว่าหมดประโยชน์ที่จะใช้ทางหนึ่งทางใดได้แล้ว ท่านเดินไปทำงาน แม้เมื่อเป็นพระยาพานทองจนมีคนพูดว่าเสียเกียรติพระยาหมด เพราะพระยาสมัยนั้นมีรถยนต์นั่งกันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระทัยเมตตาข้าราชบริพารคนใดจะกราบทูลขอพระราชทานสิ่งใดก็ได้ ไม่ว่าจะบ้านหรือที่ดิน และแต่ละคนก็ล้วนแต่ขอพระราชทานไว้ทั้งนั้น แต่สำหรับพระยานรรัตนราช-มานิตผู้ใกล้ชิดเป็นเจ้ากรมห้องพระบรรทมไม่เคยขอพระราชทานสิ่งใดเลย จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินที่ราชเทวีให้ ซึ่งกว่าท่านจะรับได้ก็แสนนานเมื่อรับแล้ว ท่านก็ปล่อยทิ้งไว้ไม่สนใจใยดี ภายหลังทรงมีพระกระแสรับสั่งจะปลูกบ้านให้ท่านก็ปฏิเสธไม่ยอมรับ คราวนี้ถึงกับปฏิเสธอย่างแข็งขันทีเดียว จนล้นเกล้าฯ ทรงยอมตามใจท่านธมฺมวิตกฺโก สำหรับเรื่องรถยนต์ เมื่อมีคนพูดกันหนาหูท่านก็ซื้อมาคันหนึ่งจะเป็นยี่ห้อใดผมจำไม่ได้เสียแล้ว แต่ท่านบอกว่าแพงมากสมัยนั้น และรถยนต์คันนี้ เมื่อท่านมาบวชที่วัดเทพศิรินทร์ท่านก็ได้ถวายสมเด็จอุปัชฌาย์เอาไว้ใช้ และต่อมาสมเด็จก็อุทิศให้แก่โรงพยาบาลกลางเอาไว้ใช้ในราชการ เพราะเหตุที่ท่านธมฺมวิตกฺโก ไม่เป็นผู้แสวงหาทรัพย์นี้เองจึงมีผู้กล่าวว่าท่านจะอดตาย

นอกจากเรื่องทรัพย์สมบัติดังกล่าวแล้ว แม้ในเรื่องยศฐาบรรดาศักดิ์ก็เช่นกันท่านไม่ปรารถนามากไปกว่าจะได้ทำงานถวายล้นเกล้าฯ เมื่อจะได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยานรรัตนราชมานิต ท่านก็ปฏิเสธไม่ยอมรับ โดยอ้างว่าจะเกินหน้ากว่าพ่อมากไป ที่จริงแล้วท่านไม่ปรารถนาจะทำตัวเด่น ท่านปรารถนาจะทำดีเท่านั้น ท่านเคยสอนเสมอว่าการทำตัวเด่นเป็นสิ่งไม่ดี จะเป็นที่อิจฉาและจะเป็นภัยได้ จริงอยู่การที่มีคนอิจฉาแสดงว่าเรามีความดี ความสามารถอยู่ในตัว ไม่เช่นนั้นจะไม่มีคนอิจฉา แต่ถึงอย่างนั้นก็ต้องระวังตัวมาก ท่านจึงไม่ปรารถนาจะเด่นเลย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเห็นท่านคัดค้านเช่นนั้น จึงโปรดให้โยมพ่อท่านได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระนรราชภักดีแล้วจึงโปรดให้ท่านเป็นพระยานรรัตนราชมานิต เมื่อท่านได้เป็นพระยาแล้วการณ์ก็เป็นไปดังที่ท่านคาดหมายไว้ว่าจะต้องถูกนินทา โดยกล่าวว่ายังไม่ควรจะโปรดฯ เพราะหนุ่มแน่นไปในทำนองนี้ หากท่านได้ยินเข้าท่านก็จะเข้าไปหา แล้วจะบอกว่าผมเองก็ยังไม่อยากเป็นแต่จะทำอย่างไรได้ในเมื่อพระเจ้าอยู่หัวให้เป็น ขอโทษด้วยเถิด ทำให้เรื่องนี้เงียบกันไปได้ ท่านผู้อ่านจะเห็นว่าท่านมีวิธีแก้การดูถูกนินทาว่าร้ายได้ด้วยความสงบเสมอและไม่เหมือนใคร ไม่ว่าจะเรื่องอดตายหรือเรื่องได้รับบรรดาศักดิ์เร็วเกินไปก็ตาม

๔

ท่านเจ้าคุณนรรัตนราชมานิต รับราชการจนกระทั่งล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ สวรรคต ท่านจึงได้บวชอุทิศถวายพระราชกุศล เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๖๘ ที่วัดเทพศิรินทราวาสโดยมีสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอุดมศีลคุณและพระพุทธวิริยากร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และอนุสาวนาจารย์ ท่านได้บอกว่าตำแหน่งของท่านนี้ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวสวรรคตก็จะบวชถวายพระราชกุศล มีตัวอย่างมาเสมอแต่ไม่มีใครบวชถวายตลอดชีวิตตั้งแต่หนุ่มเหมือนท่าน ส่วนท่านเองนั้นครั้งแรกก็ไม่ได้คิดจะบวชถวายจนตลอดชีวิตเช่นกัน แต่จะเพราะเหตุใดท่านจึงไม่ลาสิกขา ผมจะไว้กล่าวตอนต่อไป ตอนนี้จะขอกล่าวถึงเหตุใดท่านจึงได้มาบวชที่วัดเทพศิรินทร์ก่อน ในเมื่อบ้านท่านก็อยู่ใกล้วัดโสมนัส และท่านเองก็เรียนที่วัดโสมนัส ท่านมีอะไรเกี่ยวข้องกับวัดเทพศิรินทร์มาก่อนหรือ ตอนนี้แหละที่วิชาดูลายมือได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของท่านดังที่ผมได้กล่าวมาข้างต้น ท่านบอกว่าเมื่อท่านตัดสินใจแน่วแน่ที่จะบวชแล้ว ท่านพิจารณาเห็นว่าการบวชนี้ก็เท่ากับว่าได้เกิดในเพศใหม่ มีพระอุปัชฌาย์เป็นพ่อ ฉะนั้นท่านก็ควรจะเลือกพ่อให้ดีที่สุดในเมื่อท่านมีสิทธิ์จะเลือกได้ วิธีเลือกของท่านนั้นท่านได้อาศัยวิชาดูลายมือและวิชาดูลักษณะเป็นหลักเกณฑ์ โดยท่านได้นำภัตตาหารไปถวายพระเถระชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้นเวลาจะประเคนท่านแอบดูลายมือขณะที่พระรับประเคนของบ้าง ขอดูบ้างเมื่อมีโอกาสสมควรและไม่ขาดคารวะ ท่านทำดังนี้อยู่หลายวัดจนกระทั่งถึงวัดเทพศิรินทร์ฯ ท่านได้เห็นลายมือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ตลอดจนเห็นลักษณะทุกอย่างแล้วท่านก็ปลงใจว่า จะเลือก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นพ่อในการเกิดเป็นพระภิกษุในครั้งนี้ ท่านจึงได้มาขอบวชที่วัดเทพศิรินทร์ นอกจากนี้เมื่อสมัยที่ท่านรับราชการอยู่ท่านก็ได้รู้จักสมเด็จอุปัชฌาย์มาก่อนแล้วโดยสมเด็จได้ไปเทศน์ในวัง ท่านผู้อ่านจะเห็นว่าท่านธมฺมวิตกฺโกเป็นผู้สุขุมละเอียดอ่อนมาก ในการจะตัดสินใจทำอะไร โดยมากท่านจะคิดวางโครงการเป็นขั้นเป็นตอนว่า จะทำอะไร และทำให้ได้เพียงใดก่อนเสมอ

ส่วนเรื่องที่ท่านไม่ได้คิดบวชจนตลอดชีวิตมาแต่แรก แล้วทำไมจึงตัดสินใจบวชจนตลอดชีวิตนั้น ท่านบอกว่าตามโครงการของท่านนั้น ท่านได้วางไว้ว่าจะบวชถวายพระราชกุศลเพียงหนึ่งพรรษา แล้วหลังจากนั้นท่านจะแต่งงานแล้วเดินทางไปศึกษาต่อที่อเมริกา แล้วจะกลับมารับใช้ชาติต่อไป แต่เมื่อบวชครบพรรษาแล้ว ท่านกลับไม่คิดลาสิกขา เหตุที่ท่านไม่ลาสิกขานี้ท่านบอกว่า เพราะท่านได้กลัยาณมิตรในทางธรรมแล้วคือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์พระอุปัชฌาย์ของท่านเอง สมเด็จฯ ได้สอนเรื่องอริยสัจสี่แก่ท่าน จนท่านเห็นความทุกข์ที่แทรกซ้อนอยู่ในความสุข จนกล่าวได้ว่าไม่มีความสุขใดในชีวิตฆราวาสที่จะไม่มีความทุกข์ซ้อนอยู่ในความสุขนั้น และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตของท่านที่ผ่านมา ท่านก็เห็นได้ชัดเจนว่า ชีวิตเป็นทุกข์อย่างแท้จริง และอยากจะใฝ่หาทางพ้นทุกข์แต่อย่างไรก็ดีท่านก็บอกว่าท่านยังไม่ตัดสินใจจะบวชตลอดชีวิตอยู่นั่นเองแต่จะบวชไปก่อนการบวชไปก่อนของท่านนั้นท่านไม่ได้บวชอย่างขอไปทีหรือบวชอย่างคนที่ตัดสินใจไม่ได้ว่าลาสิกขาหรือไม ซึ่งการบวชดังกล่าวมานี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บวชแต่อย่างใด นอกจากจะอยู่ไปวันหนึ่ง ๆ แต่สำหรับท่านธมฺมวิตกฺโก ท่านไม่ได้ปล่อยให้เวลาล่วงไปวันหนึ่ง ๆ อย่างเปล่าประโยชน์ ท่านบวชและเจริญสมาธิอย่างเข้มงวดในช่วงระยะเวลานี้เพียงแต่ยังไม่ได้ตั้งใจจะบวชจนตลอดชีวิตเท่านั้น และจากการปฏิบัติของท่านนี้ ก็เกิดผลให้ท่านสมดังใจทำให้ท่านตัดสินใจได้ภายหลัง ผมได้เรียนถามท่านว่าแล้วท่านตัดสินใจบวชตลอดชีวิตเมื่อใด ท่านบอกว่าท่านตัดสินใจหลังจากบวชแล้วประมาณ ๖ ปี ขณะนั้นท่านเกิดเบื่อหน่ายทุกสิ่งทุกอย่าง มีความบรรเทิงแต่ในทางธรรมเพียงอย่างเดียวและเห็นความเป็นอนิจจังของบ้านเมือง จนเล็งเห็นว่าแม้ท่านจะลาสิกขาออกไป ท่านก็ไม่อาจจะไปใช้ชีวิตดังเดิมได้ ในเมื่อจิตใจของท่านเบื่อหน่ายต่อชีวิตการครองเรือน มองเห็นแต่ความทุกข์ หากลาสิกขาบทไปก็เท่ากับไปใช้ชีวิตอย่างเดิมอีก ในเมื่อท่านได้ก้าวออกมาจากชีวิตนั้นแล้ว เป็นอิสระแล้วจะย้อนกลับไปใช้ชีวิตเช่นนั้นอีกทำไมเล่า เหมือนก้าวขึ้นมาจากโคลนตมแล้วกลับกระโดดลงไปอีกฉะนั้น ส่วนที่ท่านบอกว่า เห็นความเป็นอนิจจังของบ้านเมืองจนคิดเบื่อหน่ายนั้นก็คือ เมื่อล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ ทรงตั้งสมาคมเจ้า และท่านปรีดี พนมยงค์ ตั้งสมาคมราษฎร์ขึ้นมาท่านจึงพิจารณาเห็นว่าท่านไม่อาจไปใช้ชีวิตฆราวาสได้อีกอย่างแน่นอน เพราะชีวิตเริ่มฆาราวาสเป็นทุกข์ควรจะต่อสู้เพื่อให้พ้นทุกข์มิดีกว่าหรือ การที่ท่านตัดสินใจอย่างนี้ ผมคิดว่าคงจะเป็นผลจากการเจริญสมาธิของท่านนั่นเอง ท่านเองก็เคยปฏิเสธตำแหน่งทางราชการมาแล้ว เมื่อครั้งที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ รับสั่งให้เจ้าคุณไพชยนต์เทพฯ (ทองเจือ ทองใหญ่) มาติดต่อให้ไปรับราชการกับพระองค์ท่าน ซึ่งท่านธมฺมวิตกฺโก ก็ได้กล่าวตอบในเชิงปฏิเสธว่า “ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ ชุบเลี้ยง

มาก็เปรียบเสมือนแปรธาตุตะกั่วเป็นทองคำ แม้จะทรงนำไปชุบเลี้ยงอย่างไรอีกก็เท่ากับเอาทองคำไปลงยาฝังเพชรเท่านั้น” และเพื่อเป็นการยืนยันว่า พระองค์ท่านต้องการให้กลับไปรับราชการอย่างแท้จริง ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ ทรงแต่งตั้งท่านธมฺมวิตกฺโกเป็นองคมนตรีของพระองค์ท่าน เมื่อ ๔ เมษายน ๒๔๖๘ ในขณะที่ยังครองสมณเพศอยู่ ก่อนที่ท่านธมฺมวิตกฺโก จะบวชนั้นท่านมีทรัพย์สินมากพอจะเป็นเศรษฐีในสมัยนั้นได้ เมื่อท่านบวชแล้วท่านก็ได้บริจาคทรัพย์สินที่ท่านมีอยู่ให้เป็นสมบัติแก่พระศาสนา โดยท่านได้บริจาค

๑. ที่ดินที่จังหวัดนครปฐม จำนวน ๗ ไร่ ได้ถวายให้แก่วัดเสนหา จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๔๗๐

๒. ที่ดินที่ตำบลพญาไท อำเภอดุสิต นครหลวงฯ (พระนคร) จำนวนเนื้อที่ดิน ๕ ไร่ ๖๗ ตารางวา ได้ถวายให้แก่วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ที่ดินเหล่านี้ หากจะขายในเวลานี้ (พ.ศ. ๒๕๑๕) คงจะมีมูลค่านับสิบล้านบาทส่วนในด้านคู่ครอง ท่านก็มีคู่หมั้นอยู่ก่อนที่จะบวชคือ คุณชุบ เมนะเศวต นับว่าชีวิตของท่านในทางฆราวาสไม่ขาดตกบกพร่อง หากท่านไม่บวชท่านก็สามารถใช้ชีวิตของฆราวาสได้อย่างสบายไม่เดือดร้อนและไม่อดตายอย่างที่ใคร ๆ เขาว่าท่าน แต่ท่านกลับสละทรัพย์สมบัติ คนรักจนหมดสิ้น ท่านบอกว่าคุณหญิงซึ่งเป็นพี่สาวคุณชุบบอกว่าคุณชุบหมั้นกับใครก็ไม่หมั้นมาหมั้นกับพระยานรรัตน์ฯ บ้า ๆ หมั้นเขาแล้วกลับบวชไม่สึกตอนนี้ผมได้เรียนถามท่านว่าทำไมเลือกคุณชุบเป็นคู่หมั้น ท่านมีหลักเกณฑ์อย่างไรท่านบอกว่าท่านเลือกคุณชุบ เพราะคุณชุบไม่สวยและดื้อเหมือนกับท่าน และอีกอย่างหนึ่งคุณชุบเป็นลูกคุณหลวง ท่านบอกว่าท่านรักและเคารพคุณพ่อของท่านไม่ต้องการแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดามีฐานะเหนือกว่าคุณพ่อของท่าน ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นคุณพระเพราะท่านเกรงว่าจะไม่ให้ความเคารพคุณพ่อของท่าน ปัจจุบันนี้คุณชุบก็ยังมีชีวิตอยู่และเป็นหญิงใจเดียว
คุณชุบ เมนะเศวต ครองตัวเป็นโสดตลอดมาโดยไม่ได้แต่งงานกับใคร นับว่าเป็นยอดหญิงที่หาได้ยากยิ่ง เมื่อท่านธมฺมวิตกฺโก มรณภาพ คุณชุบก็มาเคารพศพอยู่เสมอและทำบุญอุทิศให้แก่ท่านตามกำลังความสามารถ (หากคุณชุบ ได้อ่านหนังสือเล่มนี้จะคิดอย่างไรผมไม่อาจคาดได้ ผมได้แต่ตั้งจิตขออภัยไว้ในที่นี้ หากมีอะไรไม่สมควรก็ขออภัยด้วย เพราะการเขียนประวัติของท่านนั้นไม่อาจจะไม่กล่าวถึงคุณชุบได้เลย ผมเขียนตามที่ท่านบอกเล่าให้ฟังและด้วยความเคารพอย่างสูงสุดต่อท่านธมฺมวิตกฺโก ผู้มีคุณต่อผมอย่างมหาศาล ผมพยายามจะเขียนทุกอย่างที่ท่านเล่าให้ฟัง ไม่ปรารถนาจะให้เสื่อมเสียแก่ใคร ในทางกลับกันผมปรารถนาจะเขียนเพื่อเทิดทูนท่านธมฺมวิตกฺโกและทุกคนที่เกี่ยวข้องกับท่าน) สำหรับเรื่องของคุณชุบท่านได้เล่าให้ฟังอีกว่า หลังจากท่านบวชแล้วคุณชุบก็บวชบ้างโดยไปเป็นอุบาสิกาถือศีลอยู่ที่วัดโสมนัส ตลอดเวลาที่ท่านบวช ท่านห้ามมิให้คุณชุบมาเยี่ยมเยือนท่าน เว้นแต่มีธุระจำเป็น ท่านเกรงจะเป็นที่ครหาของผู้อื่นท่านบอกว่าเมื่อคุณชุบถือศีลอยู่หลายปี คุณชุบมาหาท่านบอกว่าจะขอลาสึก เพราะเห็นว่าชีวิตของอุบาสิกาไม่สู้จะทำประโยชน์ให้แก่ใครมากนัก หากสึกไปแล้วไปเป็นครูสอนหนังสือดูจะเป็นประโยชน์มากกว่า

ซึ่งท่านก็อนุญาต แล้วท่านยังแถมท้ายว่าจะไปให้ใครเขาทิ่มแทงก็ได้ท่านไม่ว่าอะไร คุณชุบตอบท่านว่า คนอย่างดิฉันไม่ไปให้ใครเขาทิ่มแทงให้ใครเขารู้ว่าคู่หมั้นพระยานรรัตน์ฯ เป็นอย่างไรดอก และคุณชุบก็ทำได้อย่างนั้นจริง ๆ ซึ่งยากนักที่จะหาใครเสมอเหมือน ท่านธมฺมวิตกฺโกเคยพูดถึงคุณชุบตอนนี้ว่าเขาเก่งเหมือนกัน ท่านธมฺมวิตกฺโกท่านชอบพูดอะไรตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม ท่านบอกว่า "อาตมาพูดจาไม่ค่อยอ่อนหวาน เป็นคนขวานผ่าซาก" แม้เมื่อรับราชการอยู่ในวังท่านก็พูดตรงจุดตรงเป้าเช่นนี้เสมอ ท่านผู้อ่านอาจจะเห็นว่าท่านพูดจาหยาบคาย แต่หากท่านผู้อ่านมาเห็นมาได้ยินขณะท่านพูดแล้วจะรู้สึกว่าท่านไม่หยาบคายเลยเห็นจะเป็นว่าขณะที่ท่านพูดท่านพูดด้วยจิตใจบริสุทธิ์ไม่ประสงค์จะให้หยาบคาย หากประสงค์จะให้ผู้ฟังเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ท่านเคยกรุณาให้โอวาทสั่งสอนผมหลายครั้ง แต่ละครั้งท่านพูดอย่างชนิดที่เรียกว่าสะใจทุกครั้ง เมื่อจบแล้วท่านจะบอกว่าที่ต้องพูดอย่างนี้ต้องการให้เจ็บต้องการให้จำคนเราเจ็บแล้วจำและพยายามกลับตัวใหม่เป็นคนดี ท่านสอนเสมอว่าเมื่อทำผิดแล้วไม่ต้องเสียใจ แต่ให้พยายามจำไว้เป็นบทเรียนว่าจะไม่ทำผิดเช่นนั้นอีก และท่านจะยกคำกลอนในอุทานธรรมมาสอนว่า

ปิ้งปลาหมองอแล้วกลับนี่คำขำ
เจ็บแล้วจำใส่กระบาลนี่ขานไข
ผิดแล้วแก้กลับตัวเปลี่ยนหัวใจ
จะหาใครมาวอนไม่สอนตน

คำกลอนในอุทานธรรมนี้ท่านธมฺมวิตกฺโก ท่านจำได้หมดและมักจะยกมาพูดเมื่อเกี่ยวกับเรื่องที่ท่านพูดถึง ท่านบอกว่าผู้แต่งอุทานธรรม คือ ท่านเจ้าคุณสาสนโสภณ (แจ่ม จตฺตสลฺโล) ได้เอาคำกลอนนี้มาให้ท่านระหว่างสงคราม ตอนนั้นไม่ค่อยจะมีใครอยู่วัด สมเด็จอุปัชฌาย์ก็ไปอยู่วัดเขาบางทราย ชลบุรี ท่านเจ้าคุณสาสนโสภณได้มาเยี่ยมท่านและถามว่ายังไม่ตายหรือ ท่านก็ตอบว่ายังไม่ตาย ท่านจึงได้มอบอุทานธรรมให้ท่านหนึ่งเล่ม และท่านก็ท่องจำได้แต่นั้นมา ใครก็ตามที่เคยพบท่านจะต้องเคยได้ยินท่านให้พรว่า จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ นะ ซึ่งก็มีที่มาจากอุทานธรรมเช่นกัน โดยมีบทเต็มว่า

รักษาตัวกลัวกรรมอย่าทำชั่ว
จะหมองมัวหม่นไหม้ไปเมืองผี
จงเลือกทำแต่กรรมที่ดีดี
จะได้มีความสุขพ้นทุกข์ภัย

คำให้พรของท่านที่ว่า จงเลือกทำแต่กรรมที่ดีดีนั้น ผมเคยเรียนท่านว่าชีวิตของคนไม่เหมือนกัน บางคนเกิดมาไม่มีโอกาสจะทำกรรมดีเลย เพราะไปเกิดในประเทศที่ไม่สมควร ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วจะทำอย่างไร ท่านบอกว่าถ้าเป็นอย่างนั้นก็สุดแต่บุพกรรมแต่โดยปกติแล้วคนใจแข็งต้องเว้นจากกรรมชั่วเลือกทำแต่กรรมดีได้ และท่านได้กรุณาบอกถึงลักษณะของคนใจแข็งว่าจะต้องประกอบด้วย

๑. ไม่บ่น
๒. ไม่ร้องทุกข์
๓. ไม่อยากรู้ความลับของใคร
๔. ไม่บอกความลับของตนแก่ใคร
๕. ไม่สนใจว่าใครจะเห็นตนเป็นอย่างไร
๖. ไม่กลัวความทุกข์ยาก
๗. รู้จักเอาความทุกข์ยากมาเป็นประโยชน์สร้างความก้าวหน้าในชีวิต

๕

เมื่อท่านเจ้าคุณนรรัตนราชมานิตได้อุปสมบทเป็น พระธมฺมวิตกฺโกภิกฺขุแล้ว ท่านได้ประพฤติธรรมโดยเคร่งครัด มีศีลอันบริสุทธิ์ ไม่เคยล่วงศีลข้อใดเลย ท่านไม่ยอมแม้แต่จะมีเด็กไว้รับใช้ด้วยเกรงว่าจะขาดประเคนอันเป็นการล่วงศีล และไม่ต้องการจะเบียดเบียนใครแม้แต่กำลังกายของเขาในเมื่อท่านสามารถทำเองได้ ท่านได้ออกบิณฑบาตเช่นเดียวกับภิกษุทั้งหลาย และใช้เวลานี้ไปเยี่ยมบ้าน เยี่ยมโยม เมื่อกลับมาก็จะเอาอาหารบิณฑบาตถวายสมเด็จอุปัชฌาย์เป็นประจำทุกวันไม่เคยขาด นอกจากนี้แล้วท่านไม่เคยออกไปไหน ต่อมาภายหลัง เมื่อท่านปฏิบัติธรรมเคร่งครัดมากขึ้นท่านไม่ออกจากวัดอีกเลย ส่วนเรื่องการบิณฑบาตนั้นภายหลังท่านได้งดออกบิณฑบาตนอกวัด โดยครั้งแรกท่านเบื่อหน่ายที่มีผู้มีศรัทธามาดักคอยถวายอาหารบิณฑบาตแก่ท่านเป็นการไม่ถูกต้องกับความประสงค์ของท่านที่ต้องการจะได้อาหารบิณฑบาตตามแต่จะได้ เช่นภิกษุอื่นต่อมาภายหลังท่านได้ตัดสินใจไม่ออกบิณฑบาตอีกเลย เพราะเกิดความสลดใจ ท่านได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งท่านได้ออกบิณฑบาตตามปกติ ขณะที่จะเดินเข้ารับภัตตาหารจากที่มีผู้ถวายเป็นประจำนั้น ได้มีพระภิกษุอื่นเดินตัดหน้าท่านไปรับภัตตาหารนั้นก่อนท่านจึงหยุดรอ เมื่อพระภิกษุรูปนั้นรับภัตตาหารแล้ว ท่านได้ยินเพื่อนของคนใส่บาตรที่ยืนอยู่ข้าง ๆ พูดว่า หมายังไม่แย่งกันอย่างนี้ ทำไมพระถึงแย่งกัน ด้วยคำพูดที่ท่านได้ยินท่านจึงเกิดความสลดใจ และเห็นว่าท่านเองถ้าไม่ออกบิณฑบาตก็ยังมีทางได้รับอาหารจากทางบ้าน แต่พระภิกษุอื่นอาจจะไม่มีทางจะได้อาหารจากที่อื่นและอาจจะมีความจำเป็นเช่นมีลูกศิษย์มาก ถ้าท่านงดบิณฑบาตก็จะมีอาหารเพิ่มสำหรับพระภิกษุอื่นอีกหนึ่งองค์นอกจากนี้ท่านได้บิณฑบาตมาถวายสมเด็จอุปัชฌาย์อยู่หลายปีแล้ว

แม้จะงดถวายก็ไม่กระทบกระเทือนต่อสมเด็จอุปัชฌาย์ ท่านจึงงดออกบิณฑบาต และให้ทางบ้านท่านส่งอาหารมาถวายแทนโดยใช้เงินของท่านที่ได้รับทุกเดือนทำอาหารมาถวายท่าน และท่านใช้บาตรรับอาหารที่กุฏิแทน ต่อมาท่านได้เริ่มฉันอาหารมื้อเดียวคือตอนเพล ส่วนอาหารนั้นเป็นอาหารประเภทผักทั้งสิ้น ไม่มีอาหารประเภทเนื้อ ฉะนั้นอาหารของท่านจึงมีเพียง ข้าว ถั่ว และงา ท่านบอกว่าบางครั้งท่านก็ฉันใบตอง โดยให้ตำมาให้ก่อนพอจะเคี้ยวได้ส่วนอาหารประจำของท่านคือมะนาว ที่ท่านฉันอาหารอย่างนี้ท่านบอกว่าจะได้สะดวกแก่คนทำถวายไม่ต้องไปหามาลำบากเพราะเป็นสิ่งหาง่ายไม่สิ้นเปลืองมาก เมื่อท่านฉันอาหารมื้อเดียวท่านเล่าว่า บางวันก็ไม่ได้ฉันเพราะหลานท่านเอามาถวาย บางวันด้วยความเป็นเด็กไปเล่นกับเพื่อนเพลินจนลืมท่าน เอาอาหารมาถวายตอนบ่าย ท่านบอกว่ามาเคาะประตูเรียกท่านว่า หลวงลุงครับ หลวงลุงครับ ท่านเปิดประตูออกมาถามว่ามาทำไม หลานท่านบอกว่าเอาอาหารมาถวาย ท่านก็ตอบว่า มึงเอามาทำไมตอนนี้เอากลับไป ถ้ามีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเป็นอันว่าวันนั้นท่านไม่ได้ฉันอาหาร

ส่วนเรื่องงดออกนอกวัดนั้น ผมไม่ได้เรียนถามท่านแน่นอนว่าท่านงดออกนอกวัดในวันเดือนปีใด ผมเชื่อแน่ว่าท่านต้องจำได้หรือจดไว้ เพราะปกติท่านจะจดวันเดือนปีเกี่ยวกับเรื่องของท่านไว้เสมอ แต่ท่านเคยบอกว่าท่านงดออกจากวัดก่อนสร้างสะพานพุทธฯหรือก่อนสร้างเสร็จเพราะท่านบอกว่าท่านไม่เคยเห็นสะพานพุทธฯ ว่าเป็นอย่างไร นอกจากรูปถ่ายที่มีผู้เอามาถวายให้ท่านดู ผมเคยเรียนถามท่านว่า แล้วท่านอยากไปดูไหมท่านบอกว่าไม่อยากไปดู เพราะถึงอย่างไรก็เป็นเรื่องของสังขารล้วนเป็นอนิจจังทั้งสิ้นส่วนที่กุฏิของท่านนั้นไม่มีไฟฟ้าใช้ ท่านบอกว่าไม่ใช่เพราะต้องการจะอวดคุณวิเศษอะไรดอก แต่เพราะเมื่อท่านบวช กุฏิท่านไม่มีไฟฟ้า เพราะการไฟฟ้าวัดเลียบยังไม่จ่ายกระแสไฟฟ้ามา ภายหลังทางการไฟฟ้าจ่ายกระแสไฟฟ้ามา ท่านก็เห็นว่าไม่จำเป็น เพราะท่านไม่มีการงานอะไรที่จะต้องทำเวลากลางคืน หากจะอ่านหรือเขียนหนังสือท่านก็ใช้เวลากลางวันได้และเพียงพอแล้ว หากจำเป็นจริง ๆ ก็จุดเทียนทำได้ ส่วนเวลากลางคืนนั้นท่านก็ใช้เป็นเวลาปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว การปฏิบัติธรรมนั้นท่านบอกว่าเป็นการปฏิบัติเพื่อต้องการแสงสว่างในจิตใจ ไม่จำเป็นต้องใช้แสงสว่างภายนอกมาช่วยแต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจึงไม่ได้ขอต่อกระแสไฟฟ้าไว้ใช้ในกุฏิเรื่อยมา นอกจากที่ท่านบอกให้ฟังแล้วผมคิดว่าอาจจะมาจากนิสัยประหยัดและเสียสละของท่านด้วย เพราะท่านธมฺมวิตกฺโกเป็นผู้ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยและอีกอย่างหนึ่ง คือเสียสละ เมื่อท่านไม่จำเป็นต้องใช้ก็ควรจะให้คนอื่นที่จำเป็นได้ใช้ดีกว่า ท่านพูดเสมอว่า คนเราควรรู้จักประหยัดและเสียสละเพื่อประเทศชาติจะได้เจริญ ท่านบอกว่าอย่างโครงการวางแผนครอบครัวที่ทำกันทุกวันนี้ ถ้าทำตามที่พระพุทธเจ้าวางไว้จะมีประโยชน์กว่าผมไม่เข้าใจจึงถามท่านว่าพระพุทธเจ้าวางไว้อย่างไรท่านก็อธิบายว่า คนเรานั้นเมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วคู่สมรสก็ควรถือศีลห้า เพื่อให้ครอบครัวอยู่เป็นสุข เพราะศีลจะทำให้ผู้รักษาศีลนั้นเป็นสุขและร่มเย็นเสมอ เมื่อมีลูกพอแก่ความต้องการแล้วก็เปลี่ยนมาถือศีลแปด การถือศีลแปดหรืออุโบสถศีลนี้ นอกจากจะไม่มีลูกเพิ่มแล้ว ยังไม่เปลืองอาหารมื้อเย็นอีกมื้อหนึ่งด้วย ประเทศ

ไทยคงมีอาหารสมบูรณ์กว่านี้ เมื่ออธิบายจบท่านก็สรุปว่า เรื่องนี้ทำยาก แต่อยู่ในวิสัยที่ทำได้ ท่านบอกว่าถ้าทำได้ก็ประเสริฐประเทศชาติจะร่มเย็นเป็นสุข และได้เล่าว่า เมื่อสมัยพุทธกาลมีสามีภรรยาคู่หนึ่ง หลังจากมีบุตรแล้วก็ปฏิบัติธรรมแข่งขันกัน จนกระทั่งภายหลังสำเร็จเป็นพระอรหันต์ไปทั้งสองคน

ท่านธมฺมวิตกฺโก เป็นผู้อดทน มีความเพียร เมื่อทำสิ่งใดก็ทำสม่ำเสมอ อย่างการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ท่านก็ทำโดยตลอดไม่เคยขาด มีงดอยู่วันเดียว วันนั้นท่านอาพาธเพราะถูกงูกัด สมเด็จอุปัชฌาย์ได้มาบอกว่าให้งดสักวันเถิด ท่านก็งดวันนั้นหนึ่งวันตลอดเวลา ๔๐ ปีกว่า ท่านงดทำวัตรเพียงหนึ่งวัน ท่านผู้อ่านจะเห็นว่าท่านมีความอดทนและความเพียรเพียงใด คนที่ทำอะไรได้ทุกวันโดยสม่ำเสมอเป็นเวลา ๔๐ กว่า ปีนี้เป็นเรื่องน่าคิดและน่าสรรเสริญ เพราะยากนักจะทำได้ และตลอดเวลา ๔๐ กว่าปี มิใช่ว่าท่านจะแข็งแรงมีสุขภาพดีมาโดยตลอดก็หาไม่ ท่านก็ป่วยเจ็บเช่นคนทั้งหลาย แต่ด้วยความอดทน ท่านก็พยายามทำไม่ยอมขาด และการป่วยเจ็บของท่านนี้ ท่านบอกว่าท่านไม่เคยฉันยาแม้สักครึ่งเม็ด นับแต่ท่านเริ่มบวชเป็นต้นมา ที่ทำอย่างนี้ท่านบอกว่า เมื่อตัดสินใจจะปฏิบัติทางจิตแล้ว ก็ต้องทำให้ได้โดยอาศัยอำนาจจิตมารักษา เมื่อรักษาไม่ได้ก็ตายไป ไม่ขออาศัยยาแก้เจ็บแก้ไข้ ท่านบอกว่าคนที่ปฏิบัติทางจิตนี้ ต้องการสังขารเพียงเพื่อจะได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมวินัยต่อไปเท่านั้น ไม่ต้องการสังขารที่สุกใส เปล่งปลั่ง ท่านพูดเสมอว่า ช้างพี ฤาษีผอม หมายถึงช้างที่ดีควรจะอ้วน ส่วนฤาษีอันหมายถึงผู้ปฏิบัติธรรมควรจะผอม ภายหลังท่านได้ถูกคางคกไฟกัดอีก แต่ครั้งหลังนี้ ท่านไม่ได้ขาดทำวัตร เรื่องคางคกไฟนี้เป็นเรื่องแปลก ท่านเองก็บอกว่าไม่เคยมีใครพบในกรุงเทพฯ ทราบแต่ว่ามีทางปักษ์ใต้ ทำไมจึงมากัดท่านได้ ท่านชี้ตำแหน่งให้ดูที่หลังเท้าว่ากัดจนจมสองเขี้ยว และท่านเห็นตัวด้วยว่าตัวใหญ่กว่าคางคกธรรมดาและสีแดง ท่านบอกว่าคืนนั้นบวมมาก และค่อย ๆ ปวดขึ้นมาจนเข้าหัวใจ ท่านพยายามอดทน และขับไล่ความเจ็บปวดนั้น จนรุ่งเช้าบวมเฉพาะขาทั้งท่อนล่างและท่อนบนแม้อย่างนั้นท่านก็ยังไม่ยอมขาดทำวัตร นอกจากนี้ท่านยังป่วยเป็นโรคมะเร็งกรามช้าง ฉันอาหารไม่ได้เกือบเดือน นอนก็ไม่ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ท่านต้องนั่งก้มหน้าเอากระโถนมารองไว้ให้น้ำหนองไหลและพอฟันซี่ใดหลุดท่านก็จดวันที่และเวลาที่ฟันหลุดไว้ จนกระทั่งฟันหลุดหมดปาก ระยะนี้โยมพ่อได้มาเยี่ยมท่านและบอกว่าท่านคงไม่รอดแน่ ท่านจึงวานโยมพ่อไปต่อหีบศพให้ท่าน ช่างที่ต่อเป็นชาวจีนชื่อจุ่นอยู่หลังวัดเทพศิรินทร์ใช้ไม้สักทั้งหีบราคาสิบกว่าบาท เมื่อต่อเสร็จก็นำมาไว้ในกุฏิแต่ปรากฏว่าท่านไม่ตาย หีบศพนั้นก็อยู่กับท่านเรื่อยมา เรื่องหีบศพของท่านนี้ ผมจำได้ว่าท่านเล่าให้ฟังว่าท่านป่วยด้วยโรคมะเร็งกรามช้าง ๒ ครั้ง และการต่อหีบศพนี้เป็นการต่อในการป่วยครั้งแรกของท่าน เมื่อท่านบวชได้ไม่กี่พรรษาหลังจากเป็นมะเร็งกรามช้างแล้วท่านบอกว่าท่านยังเป็นอัมพาตอีก โดยเป็นที่ขาของท่านเป็นข้างขวามากกว่าข้างซ้ายทำให้เดินไม่ไหว เวลาไปลงโบสถ์ทำวัตรต้องใช้มือช่วยยกเท้าเดินไป ต่อมาเป็นมากท่านใช้ไม้ผูกเชือกตอนปลายแล้วไปผูกกับนิ้วหัวแม่เท้า แล้วใช้มือช่วยยกเท้าไปลงทำวัตรจน

ได้ ท่านผู้อ่านจะเห็นว่าท่านอดทนเพียงไรเพื่อที่จะไม่ขาดทำวัตรต่อมาภายหลังท่านก็หายจากอัมพาต แต่เวลาเดินเท้าข้างขวายกสูงไม่ได้จนกระทั่งมรณภาพ ทำให้ท่านเดินหกล้มบ่อยหากเดินไปสะดุดอะไรเข้า เพราะยกเท้าไม่พ้น และการที่ท่านหายนี้ด้วยบุญบารมีของท่านเอง ไม่เคยฉันยาเลย ดังที่ท่านบอกว่าตั้งแต่บวชมาไม่เคยฉันยาแม้สักครึ่งเม็ด

๖

นอกจากการลงโบสถ์เพื่อทำวัตรเช้า และเย็นแล้ว ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชา เป็นต้นนี้ ทางวัดจะมีเทศน์ตลอดคืนให้พระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกาฟัง ท่านธมฺมวิตกฺโกก็จะมาฟังเทศน์ด้วยและท่านจะฟังตลอดคืนจนรุ่งเช้าโดยนั่งพับเพียบพนมมือตลอดจะพลิกเปลี่ยนข้างก็เพียงหนึ่งครั้ง ผมเคยถามท่านถึงเรื่องนี้ท่านบอกว่าไม่ยาก อยู่ที่การฝึกนี่เป็นเครื่องแสดงว่าท่านได้ฝึกตนเองมาอย่างดีแล้วและท่านยังบอกอีกว่า ท่านั่งฝึกสมาธิ ถ้าจะเริ่มหัดท่านั่งพับเพียบนี้เป็นท่านั่งที่ดีที่สุดเหมาะแก่ผู้ที่จะเริ่มนั่ง แม้ท่านเองก็หัดนั่งสมาธิจากท่านั่งพับเพียบ ต่อมาจึงค่อยเปลี่ยนเป็นท่านั่งขัดสมาธิ นอกจากนั่งฟังเทศน์โดยไม่เปลี่ยนอิริยาบถแล้ว ท่านผู้อ่านก็ทราบแล้วว่า นครหลวงฯ ของเรายุงชุมเพียงไร ครั้งแรกผมคิดว่ายุงคงไม่กัดท่านท่านจึงนั่งอยู่ได้โดยไม่ต้องไล่ยุง ผมเคยเข้าไปดูท่านใกล้ ๆ ปรากฏว่ายุงก็กัดท่านแล้วตกอยู่รอบตัวท่านเต็มไปหมด คงจะบินไม่ไหวเพราะกินอิ่มก็เป็นได้ แต่ไม่เห็นท่านจะรู้สึกเจ็บหรือคันแต่อย่างใด ท่านเป็นผู้มีความอดทนอย่างน่าอัศจรรย์ เป็นผู้ที่ฝึกตัวเองไว้แล้วอย่างดีเลิศ

เมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผู้คนในกรุงเทพฯ ได้อพยพออกไปอยู่บ้านนอกกันเป็นส่วนมาก ไม่ยกเว้นแม้แต่พระสงฆ์องค์เจ้า พระในวัดเทพศิรินทร์ก็อพยพ แต่ท่านธมฺมวิตกฺโกไม่ได้ไปไหนเลย ท่านอยู่ที่กุฏิของท่านตลอดระยะเวลาสงครามครั้งนี้ ท่านได้เล่าเหตุการณ์ว่าทางด้านหลังวัด ซึ่งปัจจุบันเป็นบริเวณสุสานหลวงได้มีทหารญี่ปุ่นมาพักเต็มไปหมด แต่อาบน้ำในสระของวัดซึ่งเดี๋ยวนี้เป็นสระเต่า ที่หน้ากุฏิของท่านเดิมเป็นศาลาใหญ่ ปัจจุบันได้รื้อออกแล้วสร้างเป็นโรงเรียนปริยัติธรรม

ที่ศาลานี้ในระหว่างสงครามโลกได้มีญี่ปุ่นเอาเครื่องรับวิทยุมาตั้ง โดยเห็นว่าเป็นวัดไม่เป็นที่สงสัย และมีเจ้าหน้าที่มาคอยควบคุมเครื่องส่งวิทยุนี้ วันหนึ่งมีผู้มาบอกท่านว่าจะมีเครื่องบินเอาระเบิดมาทิ้งเครื่องวิทยุที่ตั้งอยู่ที่ศาลาให้ท่านหลบไปเสีย ท่านเล่าว่าท่านไม่ยอมหลบแต่กลับนั่งรอคอยอย่างสงบ เวลาประมาณหลังเที่ยงวันมีเสียงเครื่องบินผ่านมา ท่านก็เปิดหน้าต่างออกมาดูเห็นเครื่องบินวนอยู่หลายรอบและที่สุดก็ทิ้งระเบิดลงมา ท่านได้ร้องถามในใจว่า
"DO you kill me, my friend ? " แล้วก็มองดูลูกระเบิดปรากฏว่าลูกระเบิดได้ผ่านศาลาและกุฏิท่านไป ลูกแรกไปตกข้างโบสถ์ถัดจากนั้น ก็ไปตกถูกตึกโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ และตึกที่ทำการของการรถไฟแห่งประเทศไทย ผลปรากฏว่าโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ คือ ตึกแม้นนฤมิต และตึก

ของการรถไฟพังพินาศ ส่วนลูกที่ตกข้างโบสถ์นั้นไม่ระเบิด ภายหลังได้ติดต่อเจ้าหน้าที่มาขุดเอาไป ท่านบอกว่าพระเชียงแสนและพระประธานในโบสถ์ศักดิ์สิทธิ์ ถ้าลูกระเบิดที่ตกนั้นระเบิดขึ้นมาโบสถ์ก็คงพังเสียหายมาก ท่านผู้อ่านที่นับถือท่านอาจจะคิดว่าที่ลูกระเบิดด้านไปเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของท่านธมฺมวิตกฺโก แต่สำหรับผมไม่ขอวิจารณ์ด้วย สำหรับท่านเองท่านไม่กลัวความตาย จึงไม่อพยพหนีไปไหน ท่านบอกว่าความตายคือมิตรที่ดีที่สุด นำความสงบมาให้ และเป็นมิตรที่ซื่อตรงจะมาถึงทุกคนอย่างแน่นอนไม่ว่าจะมั่งมียากจนดีหรือชั่ว จะต่างกันก็แต่ช้าหรือเร็วเท่านั้น นอกจากนี้การระลึกถึงความตายเป็นอนุสติอีกด้วย ถึงตอนนี้ท่านธมฺมวิตกฺโก ก็ยกเอากลอนในอุทานธรรมมากล่าวว่า

ระลึกถึงความตายสบายนัก
มักหักรักหักหลงในสงสาร
ทั้งมืดมนโมหันต์อันธกาล
ทำให้หาญหายสะดุ้งไม่ยุ่งใจ

ท่านธมฺมวิตกฺโก อยู่ในวัดเทพศิรินทร์ตลอดระยะสงครามโดยปลอดภัย เวลากลางคืนท่านก็ลงจำวัดในหีบศพที่โยมพ่อต่อเอามาให้ แล้วใช้จีวรคลุมบนหีบศพต่างมุ้งท่านบอกว่าหากพลาดพลั้งระเบิดตกลงมา เวลาคนมาเก็บศพก็ไม่ลำบาก ท่านไม่ยอมออกจากวัดจริง ๆ การไม่ยอมออกจากวัดนี้เป็นความตั้งใจเด็ดขาดของท่าน แม้เมื่อโยมพ่อและโยมแม่เสียชีวิตท่านก็ไม่ยอมออกไปเยี่ยมศพ เพียงแต่สั่งการให้ใครทำอะไร และทำอย่างไรเท่านั้น นอกจากนี้ ท่านบอกว่าท่านได้นั่งสวดอุทิศส่วนกุศลไปให้

ท่านธมฺมวิตกฺโก มีหนังสือไว้สำหรับแจกผู้ที่ไปหาท่านชื่อหนังสือ สันติวรบท โดยมีคำสอนของท่าน ๘ ข้อ นอกจากนั้นก็เป็นบทสวดมนต์และอื่น ๆ ผมได้เคยรับแจกจากท่านตั้งแต่คำสอนของท่านยังมีเพียง ๖ ข้อ ต่อมาเมื่อท่านพิมพ์เพิ่ม ผมก็ได้รับแจกจากท่านเรื่อยมาจนเล่มสุดท้ายที่ท่านพิมพ์มีคำสอนของท่าน ๘ ข้อ มีคำสอนข้อหนึ่งท่านให้ชื่อว่าดอกมะลิ ตอนนั้นยังไม่พิมพ์รวมในเล่มเดียวกัน แต่ท่านพิมพ์ในแผ่นกระดาษสี่เหลี่ยม ท่านได้แจกให้กับผมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ พร้อมกับกระดาษอีกแผ่นหนึ่ง เป็นรูปดอกบัวมีแปดกลีบ และมีรูปเพชร ๓ เม็ด อยู่บนดอกบัวนั้น ท่านได้อธิบายให้ฟังว่า ดอกบัวที่มีแปดกลีบหมายถึงอริยมรรคอันมีองค์แปด และเพชรหมายถึงพระรัตนตรัย นอกจากนี้ดอกบัวเป็นดอกไม้อันเกิดมาแต่โคนตมแต่น้ำ แต่ดอกบัวก็ไม่ติดโคลนติดน้ำ เพชรเกิดมาแต่หินแต่เพชรก็ไม่ติดหิน ฉันใดก็ดี คนเราที่เกิดมาในโลกก็ไม่ควรติดโลกฉันนั้น และภาพอันเกิดจากจินตนาการของท่านธมฺมวิตกฺโกนี้ผมได้เอามาเป็นภาพปกของหนังสือเล่มนี้แต่เขียนขึ้นใหม่เพราะภาพเดิมหายไป ส่วนคำสอนที่มีชื่อว่าดอกมะลิ ต่อมาท่านได้พิมพ์รวมในหนังสือสันติวรบท ท่านบอกว่าหนังสือสันติวรบทนี้ ท่านพลโท เฉลิมชัย จรุวัสตร์ ได้พิมพ์ถวาย และคุณสุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นคนตรวจแก้ถวาย ขอให้เก็บให้ดีเอาไว้ที่

หัวนอนเวลานอนจะได้อ่าน จะได้เอาธรรมะเป็นเพื่อนนอน เวลาท่านจะให้ใคร ถ้าเป็นผู้ชายท่านจะเอาใส่กระเป๋าเสื้อให้ ถ้าเป็นผู้หญิงท่านจะวางให้บนศีรษะ ถ้าเสื้อใครไม่มีกระเป๋าบางครั้งท่านก็ไม่ให้ โดยบอกว่าวันหลังค่อยมาเอา ท่านจะสั่งว่าให้ไปทำปกให้ดีอย่าปล่อยให้ชำรุดเสียหาย ถ้านิยมความศักดิ์สิทธิ์ก็ให้ถือเอารูปพระที่หน้าปกหนังสือถ้ามีศรัทธาในเรื่องกรรมก็ให้ถือเอาคำสั่งสอนในหนังสือนั้นไปประพฤติปฏิบัติ เพราะผู้ใดปฏิบัติธรรมแล้วธรรมจะรักษาผู้ประพฤติปฏิบัติไว้ ไม่ให้ตกต่ำเป็นของแน่นอนยิ่งกว่าความศักดิ์สิทธิ์ใดในโลกนี้ หนังสือสันติวรบทนี้เล่มแรกที่ข้าพเจ้าได้รับเป็นปกสีเหลืองไม่มีรูปอะไร ต่อมาท่านได้ทำเป็นรูปพระแก้วองค์เดียว และต่อมาเมื่อพิมพ์ครั้งหลังท่านได้เพิ่มรูปพระพุทธชินราช พระพุทธสิหิงค์เป็นรูปพระสามองค์ อันนับได้ว่าเป็นพระประจำเมืองของเรา ใครที่ได้รับหนังสือของท่านผมมั่นใจว่า หนังสือนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าพระเครื่องใด ๆ ของท่าน ถ้าจะนับถือความศักดิ์สิทธิ์ ขอให้เก็บรักษาไว้ให้ดีเถิด บัดนี้ท่านก็ละโลกนี้ไปแล้ว ไม่มีโอกาสที่จะได้รับหนังสือนี้จากท่านอีกต่อไป ท่านธมฺมวิตกฺโกไม่เคยสอนให้ใครเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ แต่สอนให้เชื่อในเรื่องกรรม ให้หมั่นทำความดีเพราะอิทธิปาฏิหาริย์ใด ๆ ก็ไม่อาจทำให้ผู้เชื่อถือหรือปฏิบัติไปสู่ความพ้นทุกข์ได้

๗

การเขียนประวัติของท่านธมฺมวิตกฺโกนี้ แต่เดิมผมตั้งใจจะเขียนถึงท่านในด้านเดียวคือการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐานของท่านเพื่อจะให้ผู้มีศรัทธาในผลการปฏิบัติของท่านได้ถือเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติถ้าอยากจะเจริญรอยตามท่าน ซึ่งในเรื่องนี้ท่านก็ได้กรุณาเล่าให้ฟัง นับแต่เริ่มแรกการปฏิบัติของท่านแต่บวชทีเดียว แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ผมได้ฟังแต่ตอนแรกอยู่ไม่กี่ครั้งภายหลังท่านมีกิจธุระคือมีผู้มาเยี่ยมเยือนท่านมาก เมื่อก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ จนไม่มีเวลาได้พบท่านให้ท่านเล่าเรื่องดังกล่าวต่อ หลังจากวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๓ ผมเกือบจะไม่ได้พบท่านเลย ที่ผมบอกว่าเกือบจะไม่ได้พบนี้ คือผมได้พบครั้งเดียวเท่านั้น และในครั้งนั้นไม่ได้คุยถึงเรื่องการเจริญสมถวิปัสสนากันเลย แม้จะได้คุยกับท่านเป็นเวลานานมากก็ตาม ผมเองไม่เคยคิดว่าท่านจะมรณภาพเร็วอย่างนี้คิดอยู่เสมอว่าท่านจะต้องอยู่ต่อไปอีกอย่างน้อยก็ ๒–๓ ปี แม้ท่านจะได้พูดเสมอว่าท่านจะอยู่อีกไม่นานท่านจะจากไปแล้ว เช่น "โรคที่อาตมาเป็นไม่หายหรอกจะหายพร้อมกับตาย แต่ไม่ต้องห่วงเพราะสังขารเป็นที่อาศัยของจิตเท่านั้น" หรือ "คุณไม่ต้องกังวลเรื่องความเจ็บป่วยของอาตมา เพราะพระพุทธเจ้าสอนว่า ร่างกายเป็นรังของโรค มะเร็งก็เหมือนกับกาฝากที่เกาะต้นไม้ ถ้าต้นไม้แข็งแรงกาฝากก็ตาย คุณดูต้นประดู่ที่ข้างกุฏิอาตมาซีกาฝากมาเกาะเมื่อไรก็ตายหมด เพราะประดู่แข็งแรงกว่า แต่อาตมาตอนนี้แก่แล้วร่างกายไม่แข็งแรง คงจะแพ้กาฝาก" เป็นต้น ผมก็ไม่เคยเฉลียวใจ คิดอยู่แต่ว่าท่านจะต้องผ่านการเจ็บป่วยไปได้เหมือนทุกครั้งที่ท่านเจ็บป่วย และคงจะมีเวลาไต่ถามท่านถึงเรื่องการเจริญสมถวิปัสสนาต่อไป

อีกอย่างหนึ่งแม้ท่านจะป่วยเจ็บอย่างไรท่านก็ไม่เคยแสดงว่าท่านต้องทุกขเวทนาอยู่ ท่านสดชื่นแข็งแรง เหมือนปกติ แม้บางครั้งจะมีเลือดไหลออกจากแผลตลอดเวลา ท่านก็ไม่ร้อนใจแต่อย่างใด บอกแต่ว่าเป็นเรื่องธรรมดา

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ทำให้ผมไม่อาจเขียนเรื่องการเจริญสมถวิปัสสนาของท่านอย่างละเอียดได้ นอกจากจะเขียนได้แต่เฉพาะตอนต้น ๆ ที่ท่านเล่าให้ฟังเท่านั้น ท่านเล่าว่าการทำสมาธิท่านได้ฝึกทำมาแต่ครั้งยังเป็นฆราวาส เมื่อท่านบวชท่านได้ฝึกต่อไปโดยตัดกระดาษเป็นรูปวงกลมติดไว้ข้างฝาห้องแล้วนั่งเพ่งจนกระทั่งท่านเห็นภาพนี้ชัด ไม่ว่าจะหลับตาหรือลืมตา เป็นภาพที่ติดอยู่ในจิต เป็นภาพนิมิต และต่อมาท่านได้ขยายภาพนิมิตนี้ในจิต ให้ใหญ่ให้เล็กได้ตามความประสงค์หรือจะทำให้ภาพวงกลมนี้มีมากมายหลายภาพจนนับไม่ถ้วนก็ได้ การที่ท่านเลือกรูปวงกลมมาเป็นภาพสำหรับกำหนดจิต แทนที่จะเป็นพระพุทธรูปหรืออย่างอื่น ก็เพราะว่าท่านเห็นรูปวงกลมนี้เหมือนกับสังสารวัฏที่หมุนเวียนอยู่เสมอ ต่อมาเมื่อท่านเห็นว่าท่านมีกำลังจิตแรงกล้าพอแล้ว ท่านได้ทดลองอำนาจกำลังจิตของท่านโดยเอาหัวกระโหลกผีมาตั้งไว้ ๔ หัวข้างที่นอนของท่านเมื่อเตรียมการเสร็จแล้วก็รวบรวมอำนาจจิต นั่งสมาธิอยู่หน้าหัวกระโหลกผีเหล่านั้น โดยเอาหัวกระโหลกผีเป็นจุดกรรมฐานเมื่อนั่งใหม่ ๆ ภาพที่เกิดในนิมิตปรากฏอย่างแปลกประหลาดพิศดาร โดยหัวกระโหลกเหล่านั้นได้หลอกหลอนท่าน ลอยเข้ามาหาท่านบ้าง ห่างไปบ้าง ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง แต่ภายหลังเมื่อท่านได้กำหนดอารมณ์ให้ภาพเหล่านี้ผ่านเลยไปแล้วท่านก็ได้เห็นหัวกระโหลกเหล่านั้นในสภาพที่เป็นจริง ไม่มาหลอกหลอนท่านอีกต่อไปซึ่งยังความปลาบปลื้มยินดีให้แก่ท่านมากขึ้น นี่เป็นเพียงการทดลองอำนาจจิตที่ฝึกไว้ของท่านเท่านั้น และก็เป็นที่น่าเสียดาย ที่ท่านก็ได้เล่าให้ผมฟังเพียงเท่านี้ แล้วก็ไม่ได้มีโอกาสจะซักถามให้ท่านเล่าต่ออีกเลย ความหวังของผมที่จะเขียนถึงการเจริญสมถวิปัสสนาของท่านก็เป็นอันล้มเหลวไป นับเป็นเคราะห์กรรมของผมเองและเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องแปลกเพราะเมื่อครั้งที่ผมได้ให้ท่านเล่า เพื่อจะได้เอามาเขียนหลังท่านมรณะภาพแล้วนั้น ท่านได้บอกว่า "ไม่มีประโยชน์ดอก เพราะไม่คิดว่าคุณจะเขียนได้" เมื่อผมนึกขึ้นมาครั้งใดอดคิดไม่ได้ว่าท่านสามารถหยั่งรู้กาลอนาคตได้ว่า ผมไม่มีทางจะเขียนได้โดยละเอียดเลยเมื่อผมได้ฟังเพียงเท่านี้ก็ขอเล่าให้ท่านผู้อ่านฟังเพียงเท่านี้

บัดนี้ท่านธมฺมวิตกฺโก ได้ละจากโลกไปแล้ว แต่วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. เหลือเพียงประวัติชีวิตอันบริสุทธิ์ มีแต่ความดีงามไว้ให้ทุกคนได้ดำเนินตาม ท่านเป็นตัวอย่างยืนยันถึงความสุขอันเกิดแต่ความสงบโดยแท้ คนที่ไม่ต้องการอะไรเลยในชีวิต เป็นผู้ประสบความสุขอย่างแท้จริงยิ่งกว่าคนที่ต้องการทุกอย่าง ในชีวิต ท่านเป็นตัวอย่างของสงฆ์ผู้ทรงศีลบริสุทธิ์ ไม่มีความอยากใด ๆ ไม่ปรารถนาจะเป็นอาจารย์ของผู้ใด ไม่ใฝ่หาลาภสักการะ ไม่ใฝ่หาชื่อเสียงเกียรติคุณ เป็นผู้ปฏิบัติตรงต่อพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดมีความกตัญญูเป็นเลิศยากจะหาใครมาทัดเทียม นับแต่นี้ต่อไปแม้จะไม่มีสังขารของท่านธมฺมวิตกฺโก แต่คุณงามความดีของท่านก็จะยังคงอยู่ตลอดไปไม่เสื่อมสลาย ท่านเคยบอกว่านามฉายาของท่าน คือ ธมฺมวิตกฺโก

นั้นมีความหมายถึงการระลึกถึงธรรม หรือการ ตรึก ถึงธรรม อันเป็นนามเดิมของท่าน เมื่อครั้งที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านเคยบอกเสมอว่า "ถ้าคิดถึงอาตมาก็ให้คิดถึง ธมฺมวิตกฺโก เพราะ ธมฺมวิตกฺโก คือการระลึกถึงธรรม เมื่อคิดถึงเช่นนี้แล้ว ธมฺมวิตกฺโกก็จะอยู่ข้าง ๆ เสมอ ไม่จำเป็นจะต้องมาหาอาตมา เพราะเมื่อมาหาก็มาเห็นแต่สังขารซึ่งวันหนึ่งก็จะเน่าเปลื่อยและเสื่อมสิ้นไปจงระลึกถึงธรรมดีกว่า จะมีคุณค่าต่อชีวิตยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ศีลและธรรมเป็นหลักของมนุษย์ มนุษย์จะอยู่ได้สงบเยือกเย็นเป็นสุขก็โดยศีลและธรรม หากขาดสิ่งเหล่านี้แล้วมนุษย์ก็จะมีค่าเสมอกันกับสัตว์ พวกเราทั้งหลายที่มีจิตศรัทธา ต่อท่านธมฺมวิตกฺโกจงมาระลึกถึงท่านด้วยการระลึกถึงธรรมดังที่ท่านปรารถนาเถิด เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อท่านและเมื่อพวกเราทั้งหลายได้ระลึกถึงธรรมและปฏิบัติธรรมกันแล้วด้วยอานุภาพแห่งธรรมนั้นจะช่วยคุ้มครองให้ถึงซึ่งความสุขอย่างยิ่ง คือพระนิพพานอย่างมิต้องสงสัยเลย

ปกิณฌกะเกี่ยวกับท่านธมฺมวิตกฺโก

ผมได้เขียนประวัติของท่านธมฺมวิตกฺโก เท่าที่ท่านได้กรุณาเล่าให้ฟัง และเท่าที่ได้รู้จักนับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมรณภาพแล้ว แต่เรื่องราวของท่านไม่ได้มีเพียงเท่านั้น ยังมีอีกมากมายนัก หากแต่ผมไม่สามารถจะบรรจุเรื่องราวต่อไปนี้ลงไปในตอนใดของประวัติท่านได้ เพราะเรื่องราวเหล่านี้เกิดขึ้นในกาลต่าง ๆ ผมไม่ทราบว่าจะอยู่ในช่วงเวลาใดของชีวิตท่าน จึงไม่อาจจะเขียนลงไปได้ แต่จะขอแยกออกมาเขียนต่างหากเป็นเรื่อง ๆ ไป เท่าที่ท่านได้เล่าให้ฟังบ้าง เท่าที่คนอื่นเล่าให้ฟังบ้าง และได้พบเห็นเองบ้าง แต่ถึงอย่างไรผมก็ไม่คิดว่าจะเขียนได้ทุกเรื่องในชีวิตท่าน ผมเองก็คงเขียนได้เท่าที่ผมทราบเท่านั้น

๑

ก่อนนี้ท่านธมฺมวิตกฺโกมีตุ่มเล็กใบหนึ่ง ตั้งไว้ตรงประตูจะเข้ากุฎิทางด้านข้างท่านใช้สำหรับใส่น้ำไว้ล้างเท้ากอนเข้ากุฎิ วันหนึ่งมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่มาพบท่านและบอกว่าสะใภ้ได้ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล นอนฝันร้ายมาตลอดเห็นผีปีศาจมารบกวนตลอดเวลา ฉะนั้นจึงมาขอน้ำมนต์จากท่านเพื่อไปให้สะใภ้ ท่านได้ปฏิเสธว่าท่านไม่มีน้ำมนต์ และท่านก็ไม่ใช่อาจารย์ไล่ผี ท่านไม่สามารถจะให้ได้ ขอให้ไปหาผู้อื่นที่เขาทำได้นายตำรวจผู้นั้นก็ยังยืนกรานจะขอให้ได้โดยบอกว่านับถือแต่ท่านธมฺมวิตกฺโกเท่านั้น ไม่ได้นับถืออาจารย์อื่นใดอีก ท่านธมฺมวิตกฺโกก็ปฏิเสธเช่นเดิมและเข้ากุฏิไป นายตำรวจผู้นั้นจึงตักเอาน้ำล้างเท้าของท่านไปให้สะใภ้โดยบอกว่าเป็นน้ำมนต์ของท่านธมฺมวิตกฺโกเป็นเรื่องน่าประหลาดที่คืนนั้นสะใภ้ของนายตำรวจได้เห็นท่านธมฺมวิตกฺโกไปยืนที่หัวเตียงและไม่นอนฝันร้ายหรือเห็นผีปีศาจใด ๆ อีก พอข่าวนี้แพร่ออกไปก็มีคนมาตักน้ำล้างเท้า

ท่านเสมอ จนภายหลังท่านต้องเอาตุ่มน้ำนี้ไว้ในกุฏิ ท่านบอกว่ามีคนเอาน้ำไปกลัวเขาจะเอาไปกิน แล้วเป็นอหิวาตกโรคตาย

๒

คืนวันหนึ่งดึกมากแล้ว ท่านออกมาเดินจงกรมนอกกุฏิ ท่านได้เห็นชายคนหนึ่งเอาดอกไม้ธูปเทียนมาบูชาอยู่หน้ากุฏิท่าน ท่านได้เข้าไปถามว่ามาทำอะไร กุฏิพระนะไม่ใช่ศาลเจ้า ชายผู้นั้นได้บอกว่าเขาเป็นคนขับรถแท็กซี่มากราบท่าน เพราะวันนี้ขับรถไปถูกตำรวจจับ และขณะที่กำลังจะหยิบใบขับขี่ส่งให้ตำรวจนั้นได้หยิบเอารูปของท่านที่ลงในหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ติดออกมาด้วย พอตำรวจเห็นรูปท่านก็ถามว่านับถือท่านเจ้าคุณนรฯ หรือ จึงได้ตอบไปว่าใช่ ตำรวจผู้นั้นก็ปล่อยตัวไปไม่จับ เขานึกถึงเช่นนี้จึงมากราบท่านแล้วล้วงกระเป๋าหยิบรูปของท่านที่ตัดเอาไว้จากหนังสือพิมพ์มาให้ดูท่านบอกว่าเรื่องอย่างนี้ไม่ดี ตำรวจทำไม่ถูกคนผิดก็ควรว่าไปตามผิดทำเช่นนี้เท่ากับว่าท่านสนับสนุนให้คนทำผิด และท่านได้ให้โอวาทคนขับรถแท็กซี่ไป

๓

คืนวันหนึ่งท่านพลโทเฉลิมชัย จารุวัสตร์ ได้มาหาท่านและได้เรียนท่านว่า ได้มากับท่านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และขณะนี้ท่านจอมพลได้รออยู่ที่บริเวณสุสานหลวงท่านจอมพลได้ให้มาเรียนถามท่านว่า อยากจะขอพบท่าน อยากจะมากราบ ท่านยินดีจะให้พบหรือไม่ ท่านได้บอกท่านพลโทเฉลิมชัยให้ไปเรียนท่านจอมพลว่า อย่ามาพบเลยเพราะอยู่กันคนละโลกแล้ว ท่านเป็นคนพูดจาไม่ไพเราะ หากมาพบกันก็ต้องสอนกันถ้าดีก็ดีไป ถ้าเกิดไม่ดีจะพากันเสียหาย แล้วท่านก็ให้พรไป เรื่องนี้ท่านเล่าให้ฟังดังนี้ท่านพลโทเฉลิมชัย จารุวัสตร์ คงยืนยันเรื่องนี้ได้

๔

คราวหนึ่งหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ ได้ลงข่าวว่า ท่านธมฺมวิตกฺโก ได้ส่งกระแสจิตไปรักษาฝรั่งคนหนึ่งที่ต่างประเทศจนฝรั่งคนนั้นหายจากโรคปวดหัวแล้ว จึงเดินทางมาตามหาท่านจนพบ ผมได้เรียนถามถึงเรื่องนี้ว่าจริงเพียงไร ท่านบอกว่าฝรั่งคนนั้นได้มาหาท่านจริง ส่วนเรื่องที่ท่านจะรักษาเขาจริงหรือไม่ท่านไม่ทราบแต่เขามาเล่าอย่างนั้นท่านได้บอกว่ากระแสจิตที่ส่งไปเหมือนเครื่องส่งวิทยุ เมื่อเครื่องส่งได้ส่งออกไปแล้วเครื่องส่งก็ไม่ทราบว่ามีเครื่องรับอยู่ที่ใดบ้าง ส่วนท่านธมฺมวิตกฺโกนั้นท่านนั่งแผ่เมตตาอยู่ทุกคืนเป็นประจำ และเท่าที่ท่านได้สอบถามปรากฏว่าฝรั่งคนนั้นเป็นฝรั่งที่สนใจเรื่องอำนาจจิต และได้ฝึกฝนตนมาทางนี้นานแล้ว

๕

วันหนึ่งได้มีคุณหญิงผู้หนึ่งมาพบท่าน คุณหญิงผู้นี้เป็นนักวิปัสสนา ได้ไปนั่งวิปัสสนาอยู่ที่อยุธยา ขณะที่นั่งวิปัสสนานี้ไม่ก้าวหน้าทางวิปัสสนา การนั่งไปติดอยู่ ซึ่งเกิดจากอะไรก็ไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ศึกษามาทางด้านนี้เลย และปรากฏว่าคืนวันหนึ่งขณะที่ท่านนั่งทำสมาธิได้พบท่านธมฺมวิตกฺโก และท่านธมฺมวิตกฺโก ได้แนะนำเกี่ยวกับเรื่องการนั่งวิปัสสนา ทำให้คุณหญิงผู้นี้นั่งวิปัสสนาก้าวหน้าต่อไปได้ จึงมาหาท่านและมาขอบคุณที่กรุณาแนะนำเรื่องนี้ท่านธมฺมวิตกฺโกไม่ตอบรับหรือปฏิเสธเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร ได้แต่รับฟังและบอกว่าดีแล้วที่ก้าวหน้า และสั่งว่าไม่ต้องมาหาอีก เพราะฝึกได้ก้าวหน้าแล้วและให้พรไป

๖

วันหนึ่งได้มีผู้หญิงที่ท่านรู้จักดีสมัยที่ท่านเป็นฆราวาส แต่งตัวสวยพริ้งอย่างจะให้เด็กกว่าอายุมาก ๆ ทั้งทาหน้า เขียนคิ้ว แต่งตา ทาปากได้มาพบท่าน และได้เรียนท่านว่า เดี๋ยวนี้ได้ไปหัดนั่งวิปัสสนาแล้ว อยากจะมาขอคำแนะนำจากท่านบ้าง ท่านธมฺมวิตกฺโก ก็ตอบไปตามนิสัยของท่านที่ท่านบอกว่าพูดไม่เพราะเป็นคนขวานผ่าซากว่า ไปเอาให้พอเสียก่อนเถอะ แล้วค่อยมานั่งวิปัสสนา ท่านธมฺมวิตกฺโกเล่าและบอกว่า “แกคงโกรธอาตมามาก แต่ที่พูดอย่างนั้นอยากจะพูดให้เกิดมานะ” เรื่องการพูดให้เกิดมานะนี้ครั้งพุทธกาลก็เคยมีตัวอย่างว่าพระกุมารกัสสปพูดให้มารดาฟัง และเป็นที่น่าแปลกว่าต่อมาหญิงคนที่มาหาท่านนี้ ก็เสียผู้เสียคนไปเพราะผู้ชายจริง ๆ

๗

ที่บริเวณกุฏิของท่านธมฺมวิตกฺโก มักจะมีชาวจีนเอาเครื่องไหว้แบบจีนไปไหว้เสมอโดยเขานับถือว่าเป็นเซียน แต่ท่านบอกว่าเขาเห็นว่ากุฏิท่านเป็นศาลเจ้า วันหนึ่งมีชาวจีนเอาธูปเทียนป้ายหนังสือจีน และกระดองเต่าไปวางไว้ที่โคนต้นไม้ข้างกุฏิของท่านเมื่อท่านกลับจากโบสถ์มาพบเข้าท่านได้ชี้ให้ดูและบอกว่าชาวจีนเขายกย่องเต่ามาก เพราะเต่าเป็นสัตว์ที่อดทน แม้จะเดินช้าก็มั่นคงและไปถึงเสมอ ถ้าจะเอาเต่าเป็นตัวอย่างในการครองชีวิต ก็ต้องอดทนและรอบคอบดำเนินชีวิตให้มั่นคง ส่วนในแง่ธรรมะจะเอาเต่าเป็นตัวอย่างก็เป็นเรื่องที่น่าเอาเป็นตัวอย่าง เพราะเต่ามีกระดองและอวัยวะที่พ้นจากกระดองคือ ๔ ขา หัวและหาง รวมเป็น ๖ เปรียบเหมือน ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจของคน เมื่อเต่าพบอันตราย จะหดอวัยวะทั้งหมดเข้ากระดองจนกว่า

จะปลอดภัยถ้าคนเราจะเอาตัวอย่างนี้มาประพฤติจะดีไม่น้อย เช่นเมื่อประสาททั้ง ๖ ดังที่กล่าวมากระทบกับอารมณ์ใดก็เอามาพิจารณาด้วยความระมัดระวัง เช่นเดียวกับเต่าหดอวัยวะเข้ากระดอง ไม่วู่วามตัดสินใจทำอะไรไป โดยไม่ถูกไม่ควร

๘

ในพรรษาหนึ่งมีพระภิกษุใหม่มาบวชจำพรรษาอยู่ที่กุฏิติดกับกุฏิท่าน กุฏิดังกล่าวนี้มีข้างฝาเป็นคอนกรีตไม่สามารถจะมองเห็นกันได้ วันหนึ่งได้มีเพื่อนมาเยี่ยมพระภิกษุใหม่นี้จะด้วยเหตุผลใดไม่ทราบ พระภิกษุใหม่ได้หยิบไวโอลินขึ้นมาทำท่าจะสี ท่านธมฺมวิตกฺโกซึ่งปกติปิดกุฏิของท่านเสมอได้เปิดหน้าต่างออกมา และได้บอกกับเพื่อนพระภิกษุใหม่ที่นั่งอยู่หน้ากุฏิว่า
"ไปบอกเพื่อนคุณว่าที่ถืออยู่ในมือให้วางลงเสียเดี๋ยวจะผิดศีล" การที่ท่านบอกเช่นนี้ ทำให้ทุกคนในที่นั้นอัศจรรย์ใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่ทราบว่าท่านเห็น ได้อย่างไร โดยปกติแล้วจะไม่มีทางมองทะลุฝามาได้เว้นแต่จะมีทิพยจักษุมองผ่านมาได้เท่านั้นอีกประการหนึ่งพระภิกษุใหม่รูปนั้นก็ยังไม่ได้สี จะว่าท่านทราบเพราะได้ยินเสียงก็ไม่ได้เป็นเรื่องอัศจรรย์โดยแท้

๙

โดยปกติท่านเจ้าคุณอุดมสารโสภณ มักจะไม่ค่อยได้พบกับท่านธมฺมวิตกฺโกบ่อยนักวันนั้นขณะที่กลับจากโบสถ์ ท่านธมฺมวิตกฺโก ได้ยืนดักรอท่านเจ้าคุณอุดมฯ เมื่อพบแล้วได้เตือนท่านเจ้าคุณอุดมฯ ว่า ให้ระวังตัวไว้จะมีเคราะห์ร้ายเพราะบริวาร ขณะนั้นเป็นระยะเวลาที่ท่านเจ้าคุณอุดม ฯ กำลังสร้างโบสถ์วัดวังกระโจมอยู่ และเดินทางไปมาระหว่างวัดเทพศิรินทร์กับวัดวังกระโจมเสมอ หลังจากท่านธมฺมวิตกฺโก เตือนแล้วไม่กี่วันท่านเจ้าคุณอุดม ฯ ก็มีกิจธุระ จะต้องเดินทางไปวัดวังกระโจมอีก เผอิญวันนั้นคนขับรถที่เคยขับรถให้ท่านเสมอไม่อยู่ และท่านก็จำเป็น
จริง ๆ จึงวานให้ลูกศิษย์อื่นขับไป และปรากฏว่าก่อนจะถึงนครนายก รถที่ท่านเจ้าคุณอุดม ฯ นั่งไปได้พลิกคว่ำ ท่านเจ้าคุณอุดม ฯ ได้รับบาดเจ็บสาหัส ต้องรักษาตัวอยู่หลายวัน

๑๐

ในวันวิสาขบูชาวันหนึ่ง หลังจากเวียนเทียนเสร็จ ได้มีหนุ่มสาวคู่หนึ่งเข้าไปกราบท่านธมฺมวิตกฺโก ขณะที่ท่านเดินอยู่ ท่านได้หยุดและถามว่ามีเรื่องอะไรหรือ หนุ่มสาวคู่นั้นได้เรียนท่านว่ามาขอพรขอให้เกิดมาพบกันอีก ท่านได้ตอบว่า "มีแต่เขาไม่อยากจะมาเกิด นี่ทำไมอยากมาเกิดอีก อย่างอาตมาถ้าใครแช่งให้ไม่รู้จักผุดจักเกิดอาตมาก็จะขอบใจเอาละเมื่อมาขอพรก็ให้

แต่จะบอกว่าคนเราไม่ได้อะไรง่าย ๆ ด้วยการร้องขอ อยากได้อะไรต้องทำถึงจะได้ เรื่องการขอพรนี้มีคนไปขอพรท่านมาก ใครอยากได้อะไรก็ไปขอจนท่านได้เขียนโอวาทเป็นข้อสุดท้าย ลงในหนังสือสันติวรบทของท่านว่า ทำดีดีกว่าขอพร ท่านบอกว่าพรเป็นเพียงกำลังใจให้คนประพฤติปฏิบัติเท่านั้น และพุทธศาสนาก็ไม่ใช่ศาสนาของการสวดอ้อนวอนร้องขออะไร พระบรมศาสดาสอนให้เชื่อในเรื่องกรรมและผลของกรรมนั้น ฉะนั้นท่านจึงบอกว่า ทำดีดีกว่าขอพร

๑๑

วันหนึ่งขณะที่กำลังจะลงโบสถ์ตอนเย็นได้มีชายคนหนึ่งเข้าไปกราบท่านธมฺมวิตกฺโกท่านได้หยุดทักทายแล้วก็ไปลงโบสถ์ เมื่อออกจากโบสถ์แล้วท่านได้ถามผมว่าเห็นคนที่เข้ามากราบท่านไหม ผมตอบว่าเห็น ท่านได้เล่าว่าชายคนนั้นเคยบวชที่วัดเทพศิรินทร์ฯและได้รู้จักกับท่านหลังจากลาสิกขาไปแล้ว ได้ไปกับเพื่อนนายตำรวจไปตรวจดูตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ถูกทำร้ายและถูกเชือดคอ ชายคนนั้นได้นึกถึงท่านธมฺมวิตกฺโก เมื่อสิ้นสติก็มองเห็นท่านธมฺมวิตกฺโกมาประคองช่วยพยาบาลบาดแผลนั้น และไม่รู้สึกเจ็บปวดแต่อย่างใด ท่านบอกว่า "อาตมาไม่ได้ไปไหน อาตมาอยู่ที่วัด แต่เขามองเห็นธมฺมวิตกฺโก ด้วยจิตของเขาเอง"

๑๒

มีนักเรียนที่จะไปศึกษาต่างประเทศมาหาท่านเพื่อขอพรมากมายซึ่งท่านก็ให้โอวาทให้พยายามเล่าเรียนแล้วรีบกลับมารับใช้ประเทศชาติ มีนักเรียนไทยคนหนึ่งลาไปเรียนที่อังกฤษ ท่านก็ให้พรไปเช่นทุกครั้ง ภายหลังนักเรียนคนนี้ได้ไปเรียนต่อที่อเมริกา โดยเดินทางต่อไปจากอังกฤษเพียงคนเดียว เมื่อไปถึงอเมริกาแล้วหาที่พักไม่ได้ เพราะไม่มีใครชอบคนผิวดำแม้จะดำอย่างคนไทยก็ตาม ขณะที่เคว้งคว้างไม่ทราบจะทำอย่างไรนั้น นักเรียนไทยคนนั้นได้นึกถึงท่านธมฺมวิตกฺโกให้ช่วยหาที่พักให้ด้วยเพราะหมดสิ้นหนทางแล้ว เมื่ออธิฐานเสร็จแล้วก็เห็นท่านธมฺมวิตกฺโกมาหาและแนะนำให้ไปพักโดยบอกสถานที่ให้เมื่อนักเรียนไทยไปตามนั้นแล้ว ก็ได้ที่พักอย่างสะดวกสบาย ผมไม่ทราบว่าการเห็นของนักเรียนไทยคนนี้เห็นท่านจากตาของเขาเอง หรือเห็นท่านจากความรู้สึกนึกคิด แต่ที่น่าประหลาดคือเมื่อทำตามคำแนะนำแล้วก็สำเร็จประโยชน์เป็นจริงทุกประการ

๑๓

ในเรื่องอริยสัจสี่นั้น ทุกข์เป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้ สมุทัยเป็นธรรมที่ควรละ นิโรธเป็นธรรมที่ควรทำให้แจ้ง และมรรคเป็นธรรมที่ควรทำให้มาก ฉะนั้นในเรื่องการปฏิบัติธรรมในอริยสัจ

สี่นั้น จึงไม่เหมือนกันดังหน้าที่แต่ละอย่างดังกล่าวมา เมื่อปี ๒๕๑๐ มีภิกษุบวชใหม่ที่วัดเทพศิรินทร์ในพรรษานั้นเกิดเรื่องกลุ้มใจ ด้วยเหตุบางประการแม้จะดึกมากแล้วก็จำวัดไม่ได้จึงเดินไปตามบริเวณวัด จนกระทั่งผ่านกุฏิท่านธมฺมวิตกฺโก ขณะนั้นท่านกำลังเดินจงกรมอยู่พอดี เมื่อท่านธมฺมวิตกฺโกเห็นเข้าจึงถามว่า "คุณจะไปไหนยังไม่นอนอีกหรือ" พระภิกษุรูปนั้นตอบว่า "ผมกลุ้มใจครับนอนไม่หลับ" ท่านได้ถามต่อไปว่าแล้วตอนนี้ทำอะไรอยู่ พระภิกษุรูปนั้นตอบว่ายังคิดเรื่องที่กลุ้มใจอยู่ ท่านธมฺมวิตกฺโกได้พูดขึ้นว่า "คุณปฏิบัติธรรมผิดหน้าที่ คุณทำไม่ถูก" พระภิกษุรูปนั้นนิ่งคิดสักครู่แล้วตอบว่า "ขอบคุณครับ" แล้วเดินกลับกุฏิมานอนหลับทันที จากคำพูดของท่านธมฺมวิตกฺโก ที่พูดว่า "คุณปฏิบัติธรรมผิดหน้าที " นี้จะเห็นได้ว่า ท่านเป็นอัจฉริยะอย่างยิ่งในการสอนผู้อื่น โดยคำพูดเพียงประโยคเดียวที่แทงทะลุไปในจิตใจของผู้ฟังและผู้ฟังก็เข้าใจแจ่มแจ้งรู้สึกตัวทันที ในเมื่อสมุทัยคือเหตุแห่งทุกข์เป็นธรรมที่ควรละ แต่พระภิกษุรูปนั้นกลับครุ่นคิดถึงความทุกข์นั้น ไม่ยอมละจากความคิดนั้น เท่ากับเป็นการทำให้มาก ความทุกข์จะหมดสิ้นไปได้อย่างไร การปฏิบัติให้มากควรจะเป็นมรรคหรือทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ไม่ใช่ทุกขสมุทัย นับว่าท่านธมฺมวิตกฺโกสั่งสอนธรรมโดยรู้อุปนิสัยและความคิดของแต่ละบุคคล นับเป็นอัศจรรย์ เป็นปาฏิหาริย์ทางเทศนาโดยแท้

๑๔

มีชายคนหนึ่งแม้จะอ้างว่านับถือพุทธศาสนา แต่ก็ไม่เคยมีความสนใจในธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อปลูกบ้านใหม่เสร็จแทนที่จะมีการทำบุญฉลองโดยนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์กลับมีแต่การเลี้ยงฉลองระหว่างเพื่อนฝูง และในเย็นวันที่มีการเลี้ยงนั้นเพื่อนที่ไปร่วมงานได้นำพระบูชาที่ได้รับการอธิษฐานจิตจากท่านธมฺมวิตกฺโกไปมอบให้ แต่เจ้าของบ้านไม่สนใจสั่งแต่ให้เอาไปไว้ข้างบนแล้วลงมากินเหล้ากัน ขณะที่กำลังเลี้ยงดูกันนั้นก็ค่ำมืดแล้วข้างบนบ้านก็มืด ขณะหนึ่งเกิดมีแสงสว่างขึ้นบนบ้าน เจ้าของบ้านและเพื่อนฝูงต่างก็ตกใจ เพราะคิดว่าไฟไหม้รีบขึ้นไปดูกลับปรากฏว่าแสงสว่างนั้นมาจากพระบูชาองค์นั้น และกำลังจะดับหายไปที่พระบูชา ปาฏิหาริย์ครั้งนี้ทำให้เจ้าบ้านนั้นก้มกราบ และหันมาสนใจพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

๑๕

นายธนาคารผู้หนึ่งได้มาเล่าให้ท่านเจ้าคุณอุดมสารโสภณฟังว่า ได้รับพระเครื่องเป็นเหรียญรูปท่านธมฺมวิตกฺโกมา แต่ก็มิได้สนใจ เพราะไม่ได้นับถือพุทธศาสนา จึงเอาเก็บไว้ในลิ้นชักที่ทำงาน ต่อจากนั้นประมาณ ๒-๓ วัน ได้พบอาจารย์ของตนเองซึ่งอาจารย์ท่านนี้เป็นผู้มีอำนาจจิตสูง ได้บอกกับนายธนาคารผู้นั้นว่า เมื่อ ๒-๓ วันนี้ได้ของศักดิ์สิทธิ์มาแล้วเก็บไว้ที่ทำงาน

ใช่ไหม และบอกลักษณะด้วย นายธนาคารจึงนึกได้และรับว่าใช่ อาจารย์ท่านนั้นจึงได้บอกให้เก็บรักษาไว้ให้ดีเป็นของที่ศักดิ์สิทธิ์มีค่าสูงนับว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ที่อาจารย์นั้นทราบว่าเหรียญรูปท่านเป็นของศักดิ์สิทธิ์ และจากเหตุการณ์นี้ทำให้นายธนาคารผู้นั้นนับถือ ท่าน ธมฺมวิตกฺโก เป็นอย่างยิ่ง

๑๖

ที่วัดเทพศิรินทร์มีเทศน์เป็นประจำทุกวันพระและวันอาทิตย์ ให้อุบาสกอุบาสิกาผู้เลื่อมใสศรัทธาฟัง แต่ท่านธมฺมวิตกฺโกไม่เคยเทศน์เลย แต่ท่านฟังทุกครั้งไม่ว่าใครจะเทศน์ก็ตาม ท่านจะฟังด้วยความตั้งใจ วันหนึ่งมีอุบาสิกาซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ฟังเทศน์ที่วัดเทพศิรินทร์เป็นประจำ ได้รับสั่งถามท่านว่าทำไมจึงไม่เทศน์บ้าง ท่านธมฺมวิตกฺโก ได้ทูลตอบเพียงสั้น ๆ ว่า “อาตมาชื่อตรึก”

๑๗

วันหนึ่งมีพระภิกษุรูปหนึ่งได้มาเคาะประตูห้องท่านธมฺมวิตกฺโก ทางประตูหลังและตะโกนเรียกท่านว่า “ท่านครับ ท่านครับ” ขณะนั้นเป็นเวลาเกือบจะเพลแล้วพระภิกษุที่อยู่ใกล้กันได้ออกมาดูและบอกพระรูปนั้นว่า นี่เป็นประตูหลังถ้าอยากจะพบต้องไปประตูด้านหน้า แต่พระภิกษุรูปนั้นไม่ฟัง พอดีมีชายหญิงมีอายุสองคนเดินตามพระภิกษุรูปนั้นมาด้วย จึงได้บอกว่าให้นำพระรูปนั้นไปด้านหน้า ชายมีอายุนั้นจึงเข้าจับแขนพระภิกษุรูปนั้นดึงออกมาเพื่อไปด้านหน้าพอเดินมาถึงปรากฏว่าท่านธมฺมวิตกฺโกซึ่งปกติไม่รับแขก ไม่เปิดกุฏิ ได้เปิดประตูหน้าและยืนคอยอยู่ พอพระภิกษุรูปนั้นเห็นก็เข้าไปกราบและพูดจาฟังไม่ได้ศัพท์เสียงอย่างคนจะร้องไห้ ชายหญิงที่มาด้วยจึงได้เล่าให้พระภิกษุที่อยู่กุฏิใกล้กับท่านธมฺมวิตกฺโกฟังว่าพระภิกษุรูปนั้นเป็นพระลูกชายอยู่กาญจนบุรีเมื่อบวชแล้วก็ฝึกกรรมฐาน จะด้วยเหตุใดไม่ทราบเกิดเสียสติ จนคลุ้มคลั่งบางวันต้องล่ามเอาไว้มาสองวันนี้รบเร้าจะไปหาพระที่วัดเทพศิรินทร์ ทั้งที่พระลูกชายไม่เคยมากรุงเทพฯ และไม่รู้จักพระที่วัดเทพศิรินทร์เลย เมื่อรบเร้าก็เลยพามาพอมาถึงลงจากรถก็เดินมาที่กุฏิท่านธมฺมวิตกฺโกโดยไม่มีใครบอกและไม่เคยมา เมื่อพระภิกษุรูปนั้นมากราบท่านธมฺมวิตกฺโก ท่านก็บอกว่าไม่เป็นอะไรให้กลับไปวัดแล้วจะหาย สักครู่พระองค์นั้นก็สงบลงและยอมกลับ ประมาณครึ่งเดือนพระภิกษุรูปนั้นได้กลับมาหาท่านอีกครั้งคราวนี้สงบเสงี่ยมเรียบร้อยได้มาเรียนท่านว่าหายแล้วเป็นปกติดีแล้ว ท่านธมฺมวิตกฺโกได้ถามว่าแล้วสึกหรือไม่ พระภิกษุรูปนั้นตอบว่าถ้าสบายดีก็ไม่สึก ท่านจึงให้พระกลับไปและบอกว่าสบายดีแล้วก็ไม่ต้องมาหาอีก

๑๘

นายแพทย์วัฒนะ ฐิตะดิลก อยู่โรงพยาบาลศิริราช นับถือท่านธมฺมวิตกฺโกมาก เคยได้รับหนังสือสันติวรบทจาก ท่านธมฺมวิตกฺโกไป และได้ตัดเอารูปพระแก้วมรกตซึ่งเป็นปกหนังสือออกใส่กรอบบูชา วันหนึ่งท่านธมฺมวิตกฺโกได้เอาหนังสือสันติวรบทเล่าใหม่ฝากผมไปให้นายแพทย์วัฒนะ และสั่งว่าให้เอารูปพระแก้วมรกตที่ตัดออกนั้นมาต่อไว้ตามเดิมและสั่งให้บอกว่าอย่าตัดออก ทำให้หนังสือไม่สวยงามขาดศิลปะ ถ้าอยากบูชาให้หารูปใหม่จากที่อื่น และให้เอาเล่มใหม่ไว้อ่านด้วย ซึ่งทำความประหลาดใจให้แก่นายแพทย์วัฒนะและผมมาก เพราะไม่ทราบว่าทำไมท่านจึงทราบว่าตัดปกหนังสือของท่านออก และนายแพทย์วัฒนะก็ได้ทำตามที่ท่านสั่ง นายแพทย์ผู้นี้เคยทำแผลถวายท่านธมฺมวิตกฺโก เมื่อตอนเช้าวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๓ ซึ่งตามปกตินายแพทย์ไพบูลย์ บุษปธำรงจะเป็นผู้ทำถวายตอนค่ำทุกวัน แต่เผอิญวันนั้นท่านอ่อนเพลียมากและแผลไม่ค่อยดี ท่านจึงให้นายแพทย์วัฒนะทำถวาย

๑๙

คราวหนึ่งมีนักเรียนแพทย์ที่จบจากศิริราช จะออกไปเป็นแพทย์ฝึกหัดตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ได้มาขอโอวาทจากท่านขอให้ท่านกรุณาให้โอวาทด้วย เพราะจะออกไปปฏิบัติหน้าที่แล้วท่านธมฺมวิตกฺโก ได้ให้โอวาทว่า ถ้าจะมาขอโอวาท ก็จะเตือนให้ระวังระเบิดสามลูก มีชื่อ ราคะ โทสะ และโมหะ ระเบิดสามลูกนี้ร้ายกาจมาก เป็นรากเง่าของความชั่วร้ายเรื่องโทสะเห็นจะไม่มีใครชอบเพราะเป็นของร้อนและเห็นได้ง่ายว่าเป็นทุกข์ แต่ราคะและโมหะให้ระวังให้มาก เพราะมาในรูปของไฟเย็นให้ความสุขได้มองไม่ค่อยเห็นความทุกข์ และราคะนั้น เมื่อมีโมหะเข้าช่วยจะไปกันใหญ่เพราะจะพากันหลงรักหลงชังเมื่อท่านให้โอวาทจบได้ถามแพทย์ผู้หนึ่งว่าจะไปอยู่ไหน นายแพทย์ผู้นั้นตอบว่าไปอยู่โรงพยาบาลเชียงใหม่ ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่าคุณต้องระวังให้มากนะ เพราะจะเดือดร้อนจากระเบิดสามลูกนี้โดยเฉพาะลูกที่ชื่อราคะ ภายหลังปรากฏว่านายแพทย์ผู้นั้นเดือดร้อนสาหัสเหมือนที่ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกไว้จริง ๆ และเดือดร้อนจากลูกที่ชื่อราคะเสียด้วย

๒๐

ดังที่ได้เขียนมาแต่แรกแล้วว่าท่านธมฺมวิตกฺโก ท่านชอบความเป็นหนึ่ง โดยท่านบอกว่าของในโลกนี้ถ้ามีหนึ่งแล้วมีค่าเป็นของดี ในทางโลกเมื่อจะทำงานก็ต้องทำใจให้เป็นหนึ่งมุ่งมั่นในงานนั้น ในทางธรรมเมื่อจะทำสมาธิก็ต้องทำใจให้เป็นหนึ่งคือ เอกัคตา การสอบถ้าได้ที่ ๑ ก็ดี หรือจะแต่งงานก็ควรมีเมียคนเดียวคือมีเพียงหนึ่งไม่เดือดร้อน ท่านบอกว่าโลกไม่นิยมคนแพ้

โลกชอบคนชนะ ฉะนั้นเมื่ออยู่ในโลกต้องเป็นคนชนะต้องเป็นหนึ่งเหมือนกับมวย คนแพ้ไม่มีใครรู้จักไม่มีใครสงสาร หรือในนิยามคนที่เป็นพระเอกก็ต้องชนะ ส่วนท่านธมฺมวิตกฺโกนั้นผมเห็นว่าท่านทำได้อย่างที่ท่านสอนจริง ๆ เพราะเมื่อสมัยเป็นฆราวาส ท่านสอบก็ได้ที่ ๑ รับราชการผลงานของท่านก็เป็นหนึ่ง เมื่อมีคนรักท่านก็มีเพียงหนึ่ง แม้เมื่อมาอุปสมบท ท่านไม่ได้ต่อสู้เพื่อความเป็นหนึ่งกับใครอีก ท่านแสวงหาแต่ความสงบเพียงประการเดียว แต่เหตุการณ์ก็บอกว่าท่านเป็นหนึ่งของพระนักปฏิบัติทีเดียว ความเป็นหนึ่งของท่านนี้ไม่ใช่มีแต่เฉพาะเมื่อท่านมีชีวิตอยู่ แม้เมื่อมรณภาพท่านก็เป็นหนึ่งอีกครั้ง กล่าวคือ คุณละมูน มีนะนันท์ ได้สร้างศาลาถวายวัดเทพศิรินทร์ฯ ชื่อศาลาละมูนนิรมิต สร้างเสร็จแล้วฉลองพอดีท่านธมฺมวิตกฺโกมรณภาพ และท่านก็ได้เป็นศพที่หนึ่งที่มาบำเพ็ญกุศลที่ศาลาละมูนนิรมิต นับว่าท่านครองความเป็นหนึ่งมาแต่เกิดคือเป็นลูกคนแรกและเป็นหนึ่งแม้เมื่อมรณภาพแล้วดังที่ได้กล่าวมา

๒๑

ในสมัยพุทธกาลพระที่ใกล้จะสำเร็จอรหันต์ มักจะได้รับเคราะห์กรรมแปลก ๆ อย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะท่านก็ได้บำเพ็ญแต่ความดีมาไม่น่าจะได้รับเคราะห์กรรมอีกในเรื่องนี้ได้มีอธิบายไว้ว่าเพราะใกล้จะสำเร็จพระอรหันต์จึงต้องได้รับกรรมให้หมดไปเรียกว่าสิ้นกรรมกัน ท่านธมฺมวิตกฺโกก็เช่นกันท่านจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์หรือไม่ผมก็ไม่ทราบ เพราะผมไม่มีคุณธรรมใดจะไปหยั่งรู้ได้ แต่ท่านไม่น่าจะถูกคางคกไฟกัด ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีในนครหลวงฯ มีแต่ทางปักษ์ใต้แต่ท่านก็บอกว่าลักษณะเป็นคางคกไฟและมากัดท่านจนบวมไปทั้งขา ทั้งที่ท่านก็ไม่ได้ไปไหน เดินจากกุฏิไปทำวัตรแล้วก็กลับ ตอนขากลับก็ปรากฏว่าคางคกรอท่านอยู่แล้ว และกัดท่านพอดี

๒๒

ท่านธมฺมวิตกฺโก จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์หรือไม่ คงไม่มีใครยืนยันได้ แต่มีคราวหนึ่งท่านได้บอกกับท่านเจ้าคุณเทพกวี (ประยูร สนฺตงฺกโร) ว่าพระอริยบุคคลชั้นอนาคามีไม่มีสุกกะ (น้ำอสุจิ) เพราะตัดราคะได้แล้ว สุกกะจึงแห้งไปเอง ฉะนั้น จึงไม่ต้องการอาหารมาก คนที่ต้องการอาหารมากเพราะต้องไปหล่อเลี้ยงราคะ ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่าเรื่องไม่มีสุกกะของพระอนาคามีนี้ไม่ทำให้เสียงแหบและกระวนกระวาย ต่างกับคนที่สุกกะไม่มีเพราะเป็นโรคทางเพศ ท่านเจ้าคุณเทพกวีบอกว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องแปลกเพราะท่านไม่เคยพบตำราใดเลยว่า การเป็นพระอนาคามีนี้ สุกกะจะหมดไปด้วย เพิ่งจะได้ยินท่านธมฺมวิตกฺโกอธิบายให้ฟังเป็นครั้งแรก ฉะนั้นท่านจึงเข้าใจว่าถ้าท่านธมฺมวิตกฺโกไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ก็ต้องเป็นพระอริยบุคคลชั้นอนาคามีอย่างแน่นอน

๒๓

ในกุฏิของท่านธมฺมวิตกฺโก นอกจากจะมีหีบศพแล้ว ยังมีโครงกระดูกแขวนอยู่เป็นโครงกระดูกเต็มตัวร้อยไว้อย่างดี ท่านเคยชี้ให้ดูและบอกว่าเป็นโครงกระดูกผู้หญิงท่านว่าเป็นคุณหญิงของท่าน ท่านชมว่าดีแท้ ๆ ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมาไม่เคยทะเลาะกันเลย ไม่เคยบ่น ไม่เคยทำให้กลุ้มใจ มีแต่ให้ประโยชน์ให้สติ ให้รู้ว่าจะต้องตายเช่นนั้น วันหนึ่งก็จะเหลือแต่โครงกระดูกเช่นนี้ได้พิจารณาทุกวันแล้วท่านก็บอกว่าเมื่อมีเนื้อหนังหุ้มโครงกระดูกก็นิยมกันว่าสวย รักกันอยู่ด้วยกันด้วยความหลงแท้ ๆ หลงว่าจะเป็นอย่างที่เห็นอยู่ตลอดไปไม่ได้มองลึกลงไป ไม่ได้เห็นแก่นแท้ว่ามีแต่กระดูก ไม่น่าอภิรมย์แต่อย่างใด ทำไมจึงยังหลงใหลมัวเมากันอยู่ได้ แล้วท่านก็จะสรุปว่า "บ่อน้อยเท่ารอยโค หรือจะโผข้ามพ้นเป็นมหาบาเรียนยังเวียนไปหากัน"

๒๔

ก่อนที่ประเทศเขมรจะมีการปฏิวัติขับไล่เจ้านโรดมสีหนุนั้น ผมได้พบท่านธมฺมวิตกฺโกหลังจากได้สนทนากันในเรื่องอื่น ๆ แล้ว ท่านได้ปรารภถึงบ้านเมืองว่า ต่อไปนี้คนจนจะยิ่งลำบากมากขึ้นและได้ถามผมว่ารู้ไหมที่เขมรน่ะ เขาจะปฏิวัติกันวันสองวันนี้แล้วนะ ผมได้เรียนท่านว่าผมไม่เคยทราบเรื่องนี้เลย เพราะไม่ได้สนใจเรื่องเหล่านี้ หลังจากนั้นประมาณ ๒-๓ วัน หนังสือพิมพ์ก็ลงข่าวว่า ประเทศเขมรเกิดการปฏิวัติขึ้นจริง ๆ นอกจากนี้แล้วท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่าสงครามโลกเกิดขึ้นทางยุโรปก่อนมา ๒ ครั้งแล้ว แต่สงครามโลกครั้งที่ ๓ จะเกิดทางเอเชีย ท่านบอกว่าตอนที่สงครามเกิดสังขารของธมฺมวิตกฺโกคงไม่มีแล้ว ก็เป็นเรื่องที่เราจะคอยดูกันต่อไปว่าจะเป็นจริงหรือไม่ ที่ว่าเอเชียจะเป็นจุดเริ่มของสงครามโลกครั้งที่ ๓ ส่วนสังขารของท่านธมฺมวิตกฺโกก็ไม่มีนับ แต่บัดนี้แล้ว

๒๕

เรื่องบวชแล้วไม่สึกของท่านธมฺมวิตกฺโกนี้ ท่านบอกว่าไม่เพียงแต่พี่สาวของคุณชุบว่าท่านบ้าเพียงคนเดียว แม้แต่คนอื่นก็ว่าท่านบ้าเหมือนกัน ท่านเล่าว่าพระบวชใหม่องค์หนึ่งมาบวชที่วัดเทพศิรินทร์ ขณะที่มาบวชนี้มีคู่หมั้นอยู่แล้ว เมื่อบวชแล้วก็ได้รู้จักกับท่านได้เล่าให้ท่านฟังว่าก่อนบวชคู่หมั้นได้สั่งไว้ว่าไม่ให้มาหามาคุยกับท่านธมฺมวิตกฺโกโดยบอกว่าท่านธมฺมวิตกฺโกบ้า บวชแล้วไม่สึก คู่หมั้นของพระรูปนั้นเกรงว่า ถ้าได้รู้จักกับท่านธมฺมวิตกฺโกแล้วจะไม่สึกตามไปด้วยจึงได้ห้ามไว้เช่นนั้น เรื่องนี้ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่า คนที่ทำอะไรไม่เหมือนที่โลกนิยมก็จะมีคน

ว่าบ้า โดยคนที่พูดไม่ได้เข้าใจโดยถ่องแท้ว่า อย่างไรจึงบ้าอย่างไรจึงดี ท่านบอกว่าคนเราที่เกิดมานี้มีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งที่พึงกระทำ คือการทำให้พ้นทุกข์ ถ้าไม่ทำก็เท่ากับว่าไร้ประโยชน์ในการเกิดมา เพราะจะต้องเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่นั่นเอง และคนที่มีความประสงค์จะพ้นทุกข์ และพยายามกระทำเพื่อให้พ้นทุกข์ คนที่ไม่เข้าใจก็ว่าบ้าเหมือนอย่างที่สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) บอกว่า "เมื่อขรัวโตบ้าก็ว่าขรัวโตดี เมื่อขรัวโตดีก็ว่าขรัวโตบ้า"

๒๖

พระบวชใหม่รูปหนึ่ง เมื่อบวชแล้วก็สั่งให้คนรักหรือคู่หมั้นก็ไม่ทราบแน่นอนมาส่งอาหารทุกวันตอนเช้า ที่วัดเทพศิรินทร์ก่อนนี้เปลี่ยวมากไม่ค่อยมีผู้คนมากเหมือนทุกวันนี้ ตอนเช้าเรียกได้ว่าแทบไม่มีคน แต่หญิงสาวนั้นก็มาส่งอาหารพระภิกษุใหม่รูปนั้นทุกวัน และการมาของหญิงสาวนั้นไม่ได้ผ่านกุฎิท่านธมฺมวิตกฺโก และท่านก็ไม่เห็นว่ามาหรือไม่มาแต่อย่างใด จนกระทั่งวันหนึ่งขณะที่เสร็จจากการทำวัตรค่ำแล้วท่านธมฺมวิตกฺโกได้เดินมาหาพระรูปนั้น แล้วบอกว่าให้คนมาส่งอาหารทุกวันน่ะไม่กลัวเขาจะเป็นอันตรายหรือ ที่นี่เปลี่ยวและคนส่งเป็นผู้หญิงด้วยอาจเกิดอันตรายได้หลายด้านไม่ดีให้เลิกเสีย ซึ่งยังความประหลาดใจให้แก่พระภิกษุรูปนั้นอย่างยิ่งที่ท่านไม่น่าจะทราบเลย เพราะแม้แต่พระที่อยู่กุฎิใกล้กันควรจะทราบเรื่องนี้ ก็ยังไม่ทราบ

๒๗

ในระหว่างเข้าพรรษาท่านธมฺมวิตกฺโก จะเตือนพระภิกษุใหม่เสมอว่าให้รีบศึกษารีบทำความดีเสียเพราะมีเวลากันคนละไม่มาก ถ้าหากไม่ขวนขวายที่จะศึกษาในทางธรรมแล้ว เมื่อสึกออกไปก็จะยิ่งไม่มีโอกาส หากใกล้จะออกพรรรษาท่านก็จะเตือนอีกเช่นกัน แต่มีคราวหนึ่งท่านไม่เตือนเหมือนเคย ท่านกลับเตือนว่าอีก "กี่วัน" จะออกพรรษาแล้ว โดยพูดเป็นจำนวนวันที่เหลือ พระภิกษุบวชใหม่ไปเล่าให้ญาติโยมฟังถึงเรื่องนี้มีบางคนบอกว่าท่านให้หวยแล้วพากันไปแทงตามตัวเลขที่ท่านพูด ปรากฏว่าในงวดนั้นลอตเตอรี่ออกตรงตามที่ท่านพูด ทำให้เล่าลือกันไปว่าท่านให้หวยแม่น เมื่อท่านทราบเรื่องนี้ท่านบ่นว่า "เหลวไหลกันใหญ่ ต่อไปนี้อาตมาจะพูดอะไรเป็นตัวเลขต้องระวังเสียแล้ว ถ้าเกิดไปแทงไม่ถูก จะพากันเสียเงินโดยใช่เหตุ นี่เคราะห์ดีว่าแทงถูก"

๒๘

มีพระภิกษุบวชใหม่รูปหนึ่ง เมื่อบวชแล้วก็ตั้งใจขวนขวายศึกษาธรรม และพยายามจะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ท่านธมฺมวิตกฺโกเห็นอุปนิสัยเช่นนั้น จึงได้ชักชวนให้พระภิกษุรูปนั้นบวชต่อไป การชักชวนของท่านธมฺมวิตกฺโกนี้เป็นการชักชวนอย่างจริงจังพร้อมทั้งแนะแนวปฏิบัติ

ให้อีกด้วย แต่พระภิกษุรูปนั้นก็ยังไม่รับคำ จนกระทั่งออกพรรษาท่านธมฺมวิตกฺโกได้บอกกับพระภิกษุรูปนั้นว่า "คุณมีอุปนิสัยเพราะคุณเรียนธรรมได้ง่ายนี่แสดงว่าคุณบวชแล้วหลายชาติ และคุณก็สึกทุกที ชาตินี้คุณไม่สึกไม่ได้หรือ" พระภิกษุรูปนั้นได้ตอบว่า "ผมยังมีวิจิกิจฉายังสงสัยทุกเรื่องยังไม่มั่นใจว่า อะไรคืออะไรเป็นที่แน่นอน คิดเอาเองว่าจะสิ้นสงสัยได้ต้องอธิฐานขอเป็นพระพุทธเจ้าเอง เพราะเท่าที่ทราบมาพระอรหันต์ระลึกชาติได้เพียงกัปป์เดียวคงไม่สิ้นสงสัย" ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่า "คุณคิดเหมือนคุณเสถียร โพธินันทะ คุณเสถียรบอกกับอาตมาว่าอยากเป็นพระพุทธเจ้าอาตมาเห็นเป็นเรื่องเหลวไหล เกิดมาพบพระพุทธเจ้าแล้วได้เรียนธรรมของท่านแล้วจะอยากไปเป็นพระพุทธเจ้าอีก ต้องทรมานต่อไปอีกด้วยเหตุผลอะไรกัน แล้วที่คุณว่าเป็นพระอรหันต์ไม่สิ้นสงสัยนั้นคุณทราบแล้วหรือว่าพระอรหันต์เป็นอย่างไรเป็นเรื่องรู้ก่อนเกิดเหลวไหล" แล้วท่านธมฺมวิตกฺโกได้กล่าวต่อไปว่า "สำหรับอาตมา นั้นต้องการให้ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย อาตมาไม่อยากจะเกิดอีก อาตมามั่นใจว่าชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายแล้วท่านก็พูดเป็นภาษาอังกฤษว่า "**THIS LIFE IS THE LAST** " ผมก็ไม่ทราบว่าความหวังของท่านบรรลุผลหรือไม่และท่านเป็นพระอรหันต์จริงหรือไม่ใครเล่าจะมีคุณธรรมพอจะไปหยั่งรู้ได้ เพราะผู้นั้นจะต้องเป็นพระอรหันต์เช่นกัน และที่ท่านธมฺมวิตกฺโกบอกว่า ต้องการให้เป็นชาติสุดท้ายนั้น ก็มีความหมายได้สองนัย กล่าวคือเป็นชาติสุดท้ายจริง ๆ เพราะต้องนิพพานแน่ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นชาติสุดท้ายของการเป็นมนุษย์ แล้วไปบังเกิดในภพอื่น ไปนิพพานในภพอื่น ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงการเดาเท่านั้น ถ้าพวกเราคือผู้อ่านและผมผู้เขียนเข้าใจว่าท่านเป็นพระอริยบุคคลจริง ๆ จะเป็นพระอริยบุคคลชั้นใดก็ตาม เราท่านทั้งหลายก็ไม่อาจจะหยั่งถึงความเป็นไปหรือความคิดของพระอริยบุคคลได้ คงได้แต่ตั้งจิตอธิฐาน ขอให้ท่านได้สมปรารถนาในเจตนาของท่านอย่างบริบูรณ์

๒๙

ในบั้นปลายของชีวิต ท่านธมฺมวิตกฺโก อาพาธด้วยโรคมะเร็งที่ลำคอ การอาพาธของท่านนี้พูดตามที่บุคคลธรรมดาพึงเห็น แต่สำหรับท่านธมฺมวิตกฺโกแล้ว ท่านเป็นปกติธรรมดาไม่เคยแสดงอาการใดว่าท่านได้อาพาธ ท่านปกติธรรมดาจนทุกคนที่พบเห็นท่านคล้ายจะลืมว่าท่านอาพาธ ถ้ามีใครถามถึง ท่านจะเล่าให้ฟังว่าตั้งแต่เริ่มเป็น เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๐๔ มีขนาดเท่าไข่จิ้งจก และโตต่อมาเรื่อย ๆ จนมีขนาดเท่าลูกพุทรา เท่าไข่เต่า และท่านจะบอกว่าตอนนี้เท่าไข่เป็ดแล้ว เมื่อถามถึงความเจ็บปวด ท่านจะบอก ว่าไม่เจ็บปวดมากนัก จะมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผมคิดว่าถ้าเป็นอย่างเราท่านคงจะลุกเดิน ไม่ไหวเพราะความเจ็บปวดแล้ว แต่ท่านธมฺมวิตกฺโกท่านกลับเป็นปกติทุกอย่าง สมมุติว่าถ้าแผลมะเร็งนี้เกิดขึ้นกับอวัยวะภายในไม่มีใครมองเห็นแล้ว ก็จะไม่มีใครรู้ว่าท่านอาพาธเลยท่านเล่าว่าเมื่อก่อนจะเป็นท่านมีความรู้สึกว่าจะเป็นที่ตับ เพราะมีอาการบางอย่างที่นั่น ท่านเล่าว่าเหมือนกับมีอะไรวิ่งกันอยู่เป็นริ้ว ๆ ที่บริเวณนั้น ท่านได้อธิฐานว่าหาก

จะป่วยเป็นโรคใดแล้วขอให้ปรากฏออกมา ขอให้เป็นภายนอกเถิดจะได้มองเห็น และเป็นตัวอย่างให้ศึกษา หลังจากท่านอธิฐานแล้ว ท่านรู้สึกว่าสิ่งที่วิ่งกันอยู่นั้นได้ย้ายวิ่งมาที่ลำคอและปรากฏเป็นอย่างนี้เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่แรงอธิฐานของท่านเป็นไปตามที่ท่านอธิฐาน เห็นจะเป็นด้วยบุญบารมีที่ท่านบำเพ็ญมา และท่านจะยกเอาอาการอาพาธของท่านเป็นตัวอย่างสอนคนที่ไปพบท่านว่า ร่างกายเป็นรังของโรคต้องป่วยเจ็บอยู่เสมอเป็นธรรมดา เป็นเรื่องของการเกิดแก่เจ็บตาย อย่าเศร้าหมองตามการป่วยเจ็บนั้น ทำใจให้ปลอดโปร่ง และให้นึกเสมอว่าการเจ็บการตายไม่แน่นอน จะมาถึงเมื่อใดก็ได้อย่าประมาทอย่ารั้งรอต่อการทำความดีในขณะที่ยังมีโอกาสทำความดี จะได้ไม่ต้องเสียใจ แม้ความตายจะมาถึงในวินาทีใดก็ตาม ท่านจะยกคำกลอนในอุทานธรรมมาพูดเสมอว่า

ถึงกายแพ้แต่ใจเราไม่แพ้
ใจไม่แก่เจ็บตายตามกายหนา
กายนี้มันจะเน่าเราก็ลา
ไปสวรรค์ชั้นฟ้านิพพานเอย

๓๐

เมื่อท่านธมฺมวิตกฺโกอาพาธ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปเยี่ยมอาการของท่านที่พระอุโบสถวัดเทพศิรินทราวาส ถึงสองครั้ง เป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อท่านธมฺมวิตกฺโก การเสด็จไปของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแต่ละครั้งทรงรับสั่งถามปัญหาธรรมต่าง ๆ แก่ท่านธมฺมวิตกฺโกทุกครั้ง เช่น ทรงรับสั่งถามถึงการเป็นพระเจ้าแผ่นดินนี้จะมีบาปบ้างหรือไม่ เป็นต้น ท่านธมฺมวิตกฺโกได้วิสัชนาถวายในปัญหาธรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจนหมดจดทุกปัญหา

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสนพระทัยในธรรมนี้ ท่านธมฺมวิตกฺโกได้เคยบอกว่าขอให้ประชาชนทุกคนยึดถือเป็นตัวอย่างที่จะสนใจ และศึกษาธรรมเช่นเดียวกับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน เพราะธรรมจะทำให้ประเทศอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ทำให้ชนในชาติสามัคคีกลมเกลียวกัน มีความขยันหมั่นเพียรในทางที่ถูกต้อง ไม่แก่งแย่งชิงดีเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และในชั้นสูงขึ้นไปของการปฏิบัติธรรม ก็จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติไปสู่พระนิพพาน ซึ่งควรจะเป็นความหวังของทุกคน ขอให้ทุกคนอย่าลืมหน้าที่อันนี้ คือหน้าที่ที่จะทำให้ตนเองพ้นทุกข์ การทำให้ตนเองพ้นทุกข์เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เกิดมา แต่พากันลืมเสีย ไปไขว่คว้าแต่หน้าที่อื่นกันเสียหมด จะทำให้เสียแรงที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่สอนให้ทุกคนพ้นทุกข์ด้วยตนเอง

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่มีต่อ ท่านธมฺมวิตกฺโกนี้ แม้เมื่อท่านมรณภาพแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าชายก็ได้เสด็จบำเพ็ญอุทิศส่วนพระราชกุศลถวายแด่ศพพระธมฺมวิตกฺโกที่วัดเทพศิรินทราวาส

ไหว้ ๕ ครั้ง

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าเวลาไรตามแต่เหมาะ ต้องไหว้ให้ได้ ๕ ครั้งเป็นอย่างน้อย ในคราวนั้น ถ้ามีดอกไม้ธูปเทียน ก็บูชา ถ้าไม่มี ก็มือ ๑๐ นิ้วและปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิตคือ

ครั้งที่ ๑

พึงนั่งกระโหย่งเท้าประณมมือว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ๓ หน แล้วว่าพระพุทธคุณ คือ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณ ทรงรู้ดี รู้ชอบสิ้นเชิง พระบริสุทธิคุณ ทรงละความเศร้าหมองได้หมด พระกรุณาคุณ ทรงสงสารผู้อื่น และสั่งสอนให้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑.

ครั้งที่ ๒

ว่า พระธรรมคุณ คือ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ หยุดระลึกถึงคุณพระธรรมที่รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑.

ครั้งที่ ๓

ว่า พระสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ หยุดระลึกถึงคุณ คือ ความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบ ของพระอริยสงฆ์ จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑ เสร็จแล้วนั่งพับเพียบประณมมือตั้งใจถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่าจนตลอดชีวิต ว่าสรณคมน์ คือ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

ครั้งที่ ๔

ระลึกถึงคุณบิดามารดาของตน จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน๑.

ครั้งที่ ๕

ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการคุณแก่ตน เช่น พระมหากษัตริย์ และครูบาอาจารย์เป็นต้นไป จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑

ต่อไปนี้ไม่ต้องประณมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่อง และร่างกายของตนว่าจะต้องแก่ หนีความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้นมีกรรมเป็นของตัวคือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เป็นทุกข์ ลำบาก เดือดร้อน เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของตนฯครั้นพิจารณาแล้วพึงแผ่กุศลทั้งปวง มีการกราบไหว้เป็นต้นนี้ อุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณมีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดจนชั้นสูงสุดคือ พระมหากษัตริย์ ทั้งเทพยดามนุษย์และสัตว์ทั้งหลายว่าจงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรมีภัย เบียดเบียนกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าวันไหนขาดให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้งในวันรุ่งขึ้นถ้านั่งกระโหย่งเท้าไม่ได้ก็นั่งพับเพียบถ้านั่งไม่ได้ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้นก็ปากกับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้เป็นเครื่องพยุงตนให้เป็นคนดีไม่ให้เป็นคนชั่วและให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในที่ชั่วถ้าผู้ใดประพฤติให้เสมอจนตลอดชีวิตผู้นั้นจะอุ่นใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอทุกคืนทุกวันคุ้มครองป้องกันภยันตรายปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัยและตั้งตัวได้ในทางคดีโลก และทางคดีธรรม เต็มภูมิเต็มชั้นของตน ๆ ทุกประการ.

คาถาสมเด็จ

วิริยํ ทุกฺขมจฺจยิ.
เพียรบากบั่นหมั่นซ่อมประคองไว้
เป็นเหตุให้พ้นทุกข์สุขเกษม
สติ สพฺพตฺถ ปตฺถิยา.
สติกุมคุมใจไม่ประมาท
ชนฉลาดปรากฏทุกหนที่.
สพฺพตฺถ ปตฺถิตา สติ:
วิเจยฺย กรณํ เสยฺโย.
ควรเลือกเฟ้นเน้นชอบให้รอบ
หน่วย แล้วจึงค่อยทำเกิดประเสริฐศรี.

25. คุณประภาศรี ไพศาลสกุลชัย
26. คุณปริญญา หอมเอนก
27. คุณไพศาล - คุณยุพาภรณ์ ไพศาลสกุลชัย
28. คุณพัชรี - คุณธนาพงศ์ ไพศาลสกุลชัย
29. คุณสุนันทา ทัศนสุคนธ์
30. คุณอำไพ - คุณวัชระ - ด.ญ.อาทิมา ธรรมานุรักษ์กุล
31. คุณอำนวย กล่ำแดง
32. คุณศิริพร ดวงแก้ว - คุณวิชัย ศักดิ์อุดมเมตตา
33. คุณชุติรัฏฐ์ มีต้องปัน
34. คุณปาณิสรา ประดิพัทธ์ลาวัณย์
35. ด.ช.ภัทรชนน เขียวสุข
36. คุณณัทญา กรุงกาญจนา
37. คุณสุรชัย ทองเชื้อ
38. คุณพัชรินท์ เหล่าถาวร
39. คุณกัญญาลักษณ์ หริณะรักษ์
40. คุณจันจิรา เอื้อไพจิตรกุล
41. คุณลัดดา แซ่ปัง - ด.ช.ธิติวุฒิ วงศ์ศิลปภิรมย์
42. คุณกมลรัตน์ ฉัตรน้ำผึ้ง
43. คุณขมาพร - คุณสุข - คุณวรพรรณ - คุณอ้อย - คุณวิทย์ พรรษา
44. คุณสุกัญญา นันท์ธิพาวรรณ
45. คุณนภาพร หาญนิมิตกุล และครอบครัว
46. คุณกัญญชล และครอบครัว ยี่สุ่น
47. คุณอมรรัตน์ อารยางกูร
48. คุรภัทรา ชมานนท์
49. คุณรัชนก แก้วหาวงษ์
50. คุณปิยะวดี สุทธิประเสริฐ

51. คุณช่อทิพย์ รัตนการุณย์
52. คุณดนัยธร - คุณดวงดาว - ด.ญ.ณิชากร เอมโอส
53. คุณถาวร เฟื่องวัฒนสิน และครอบครัว
54. ครอบครัว มั่นพุทธคุณ - ร้านโชคดีนาฬิกา
55. ครอบครัว เจนกิจจาไพบูลย์
56. คุณปราโมช แก้วฤทธิเดช
57. คุณบุญเลิศ นาคคะสินธ์
58. ครอบครัว สันนิธิลาวัณย์
59. ครอบครัว รักษากุลเกียรติ์
60. ครอบครัว อัศวณิชชากร
61. คุณชานนท์ พานสุกิจ
62. คุณสมพร ชัยนายนต์ และครอบครัว
63. คุณซอกเจ็ง แซ่จึง
64. คุณสุวรรณี ดวงจิตร์
65. คุณจินดา โพธิพฤกษ์

พระคาถาชินบัญชร และ สัพพสิทธิคาถา เป็นคาถาที่ท่านเจ้าพระคุณธมฺมวิตกฺโก ภิกฺขุ ได้อัญเชิญมาให้พรแด่ศิษยานุศิษย์ และผู้ที่ได้เข้าพบเป็นประจำ

คาถาที่ใช้อธิษฐาน (เพื่อระลึกถึงท่าน)

(ตั้งนะโม 3 จบ)

สิทธะมัตถุ สิทธะมัตถุ สิทธะมัตถุ

อิทัง พะลัง เอตัสสะมิง

ระตะนัตตะยัสสะมิง สัมปะสาทะนะเจตะโส

ปรมชมฺม !

* อโรคยา ปรมา ลาภา !
* สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนํ !
* วิสาสา ปรมา ญาติ !
* นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ !

ธมฺโมหเวรกฺขติธมฺม-จาริ- * [illegible]

* ๑ *

นรชีวิต

ความเต็มเปี่ยม

เพียบพร้อมพูลบริบูรณ์

สมบูรณ์แห่งบุญกุศล

จงมีแด่ ญาติ-มิตร-สหาย-

ผู้ร่วมวาสนาบารมี ณ วาระ

มงคลดิถีที่เวียนมาบรรจบ

คล้ายๆวันเกิดทุกๆรอบขวบ

ปีเทอญ ฯ

ชัมมยอดยิ่ง !

* ความไม่มีโรคเป็นลาภ - อย่างยอดยิ่ง !
* ความสันโดษ (ยินดีด้วย - ปัจจัยเครื่องอาศรัยตาม - มีตามได้) เป็นทรัพย์ - อย่างยอดยิ่ง !
* ความคุ้นเคย (สนิดสนม) - เป็นญาติอย่างยอดยิ่ง !
* ความดับสูญสิ้นกิเลศอาสะวะเป็นสุขอย่าง - ยอดยิ่ง !

คำอวยพรของท่าน (ไม่ปรากฏปีที่เขียน)